

Budakalász Város Önkormányzata
„Budakalász Önkormányzat polgármesteri Hivatalának komplex
szervezetfejlesztése”

ÁROP-3.A.1/A-2008-0054

A KÖRNYEZETI FENNTARTHATÓSÁG ÉRVÉNYESÜLÉSÉNEK
BEMUTATÁSA:

KÖRNYEZETI FENNTARTHATÓSÁGI PROGRAM

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Budakalász Város Önkormányzatának

Környezeti Fenntarthatósági Programja

2011

1. Bevezető	4
2. Környezeti és környezetvédelmi helyzetkép	6
2.1. A környezeti elemek állapota	6
2.1.1. Levegő	6
2.1.2. Vizek	7
2.1.2.1. Felszíni vizek	7
2.1.2.2. Felszín alatti vizek	8
2.1.3. A szennyvíz felosztottsága, elvezetése:	8
2.1.4. Föld	9
A település talajainak általános jellemzése	9
2.1.5. Természet és Tájvédelem	13
2.2. Település és épített környezet	18
2.2.1. Közműellátás.....	18
2.2.2. Vízellátás.....	19
2.2.3. Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás	19
2.2.4. Felszíni vízvezetés	19
2.2.5. Gázellátás	19
2.2.6. . Közút.....	20
2.2.7. A Megyeri híd és az M0-ás autótűt.....	21
2.2.8. Belső úthálózat.....	22
2.2.9. Kerékpáros közlekedés	22
2.2.10. Gyalogos közlekedés.....	23
2.2.11. Köztisztaság, hulladékkezelés.....	23
2.2.12. Épített környezet	23
2.2.13. Lakosság (környezet-egészségügy).....	24
2.2.14. Zaj- és rezgésterhelés	25
2.2.15. A lakosság tudatformálása	25
2.2.15.1. Óvodások és bölcsődések környezet-tudatosságra nevelése.....	26
2.2.15.2. Iskolások környezet-tudatosságra nevelése	27
3. Fenntarthatósági tervek és célok	28
3.1. A települési környezet tisztasága	28
3.1.1. Csapadékvíz-elvezetés	28
3.1.2. Kommunális szennyvízelvezetés és kezelés	29
3.1.3. Kommunális hulladékkezelés	29
3.1.4. Zaj- és rezgés elleni védelem	30
3.1.5. Levegőtisztaságvédelem	

.....	31
3.2. Ivóvízellátás	32
3.3. Energiagazdálkodás	33
3.4. Zöldterület-gazdálkodás.....	33
3.5. Természeti és építészeti értékek védelme	34
3.6. Helyi közlekedésszervezés.....	35
3.7. Az épített környezet védelme.....	35
4. A célok eléréséhez szükséges intézkedési program	36
4.1. Szervezéssel, intézkedéssel megoldható feladatok	36
4.2. Településüzemeltetési többletköltséggel járó feladatok	37
4.3. Beruházási és fejlesztési forrásokat igénylő feladatok	38
4.4. Nagyberuházások megvalósítását igénylő feladatok	38
Prioritások felállítása.....	39

Bevezető

Mi a fenntartható fejlődés?

Az emberiség, az egyes emberek és társadalmak közvetlenül vagy a gazdaság révén szükségleteik kielégítése érdekében természetes környezetükből veszik el azokat a javakat, amelyeket a földi rendszer létezése óta felhalmozott. A fenntarthatóság biztosítása azt kívánja tőlünk, hogy a jelen és jövő generációk létfeltételeihez szükséges természeti és épített környezet minőségét, értékeit megőrizzük. Ettől a rendszertől az ember annyit és olyan körülmények között vehet el, hogy ne sértse saját létkielégítésének jövőbeli esélyeit. A fenntartható fejlődés célja mindezek értelmében az emberi társadalom fenntartása.

Ebben a feladatban a környezet feltételként jelenik meg, amely azt jelenti, hogy addig a mértékig használhatjuk természetes környezetünk erőforrásait, amíg nem sértjük annak megújulási lehetőségét. A gazdaság a társadalom fenntartásának és ezen keresztül a környezet használatának eszköze. Ezt az eszközt bölcsen, a társadalom hasznára, a környezet sérelme nélkül kell használnunk.

A klímaváltozás kockázata két módon jut érvényre: egyfelől visszafordíthatatlan vagy csak igen nagy erőfeszítésekkel korrigálható veszteségeket (emberi egészségkárosodás/többlethalálozás, pótolhatatlan biodiverzitás csökkenése, módosuló hidrológiai ciklus stb.) okoz, másfelől tekintélyes anyagi erőforrásokat (védekező, helyreállító tevékenységek növekvő ráfordításai) von el a további fejlődéstől-fejlesztésektől.

Ezért a növekvő klímaváltozás korunk egyik legfenyegetőbb, un. fenntarthatatlan folyamata. A klímaváltozás elleni védekezés, valamint az ahhoz történő kényszerű alkalmazkodás egyik leghatékonyabb rendezőelve a manapság világszerte és hazánkban is egyre nagyobb figyelmet keltő: fenntartható fejlődés (a tov.: FF) gyakorlata

A fenntartható fejlődés lényege: olyan fejlődési-fejlesztési folyamatok együttese, amely az életminőség hosszú távú, egyenletesen biztosítható javulását szolgálja az adott ökológiai keretek között. Ezért a természeti erőforrásokkal, a környezettel való fenntartható gazdálkodásnak együtt kell érvényesülnie a jólét elérését, megtartását elősegítő gazdasági fejlődéssel, valamint a szociális esélyegyenlőség folyamatos növelésével - a FF fogalmában tehát a gazdasági, társadalmi fejlődést egységben kell értelmezni az ökológiai fenntarthatósággal (Szlávik 2004). Mára a fenntarthatóság jelentősége a nemzetközi és nemzeti intézmények célkitűző és tervező-stratégiai tevékenységében olyan domináns

szerepet tölt be, hogy joggal említhetjük a XXI. század elejének „civilizációs fordulataként” (Gáthy 2005).

Az EU a tagállamok mellett felkért társult országokat is, hogy az EU stratégiával összhangban készítsék el saját stratégiájukat. A Bizottság a fenntartható fejlődés stratégiáját meghatározó alapelvekről szóló, 2005-ben született deklarációja szerint az Unió elkötelezett a fenntartható fejlődés mellett, amely minden politikáját és cselekedetét meghatározza. Az Unió megújított Fenntartható Fejlődés Stratégiájának jóváhagyása a 2006. júniusi Európai Tanács napirendjén szerepelt.

1992-ben Rio de Janeiróban rendezett ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencián elfogadott „Agenda 21” program („LA 21”) értékelése kapcsán fogalmazódott meg a fenntartható fejlődés helyi, lokális programja.

Ezzel a modellel - általános „receptúrával” - a cél az, hogy elveket (vezérfonalat) fogalmazzon meg a helyi önkormányzat(ok), valamint a helyi lakosok, közösségek számára a fenntarthatóság tennivalóinak, helyi programjának kidolgozása, megvalósítása érdekében.

A „LA 21” program az általános érvényű fenntartható fejlődés konkrét, gyakorlati megvalósítását a helyi adottságok, érdekek alapján, az önkormányzat és a helyi lakosok, közösségek széleskörű együtt munkálkodásával javasolja folytatni. Az alapfeladat itt a helyi hatáskörben befolyásolható fejlődés (beruházások, fejlesztések, felújítások, intézkedések, szabályozás stb.) olyan irányú alakítása, amely mind jobban előtérbe helyezi „a helybeni” életminőség, környezeti állapot javítását, valamint a helyi erőforrások - talaj, vízkészlet, energia, emberi- és jövedelemtermelő erőforrások stb.- tartamos, azaz nem kimerítő kiaknázását. További fontos elvárás, hogy valamennyi nem helyi erőforrásra támaszkodó, de helyi felhasználásban szerepet játszó beruházó-fejlesztő, termelő-szolgáltató- és fogyasztó törekedjen a fenntarthatóságot figyelembe vevő megoldások, eljárások igénybe vételére, szokások kialakítására. Ennek megvalósíthatóságát a megfelelő politikai akarat megléte és helyi társadalmi-közösségi kultúra jellege együttesen szabja meg és egy racionális tervezési folyamat útján kimunkált stratégia foglalja rendezett keretbe. Az FFNS (fenntartható fejlődés nemzeti stratégia) globális összefüggéseket is tükröző, nemzeti szintű prioritásai és fókuszai - az előzőekkel is összefüggésben - a következők: (a) a gazdaság anyag- és energiaigényességének racionalizálása; (b) a fenntarthatatlan társadalmi folyamatok kezelése és szabályozása; (c) környezeti rendszerek fenntartható hasznosítása. Noha a fenntarthatóság ökológiai-természeti korlátai eltérő kockázatokat hordoznak és különböző súlyúak, mára az egyik leghangsúlyosabb problémakört: a klímaváltozásból eredő emberi- társadalmi következmények jelentik (Al Gore 2006). Ezért a klímaváltozás hatásai elleni védekezésre történő felkészülés - a klíma-alkalmazkodás - a globális, regionális és helyi fejlődés fenntarthatóságának egyik hangsúlyos részterületévé lépett elő.

A FF környezeti szempontjainak figyelembe vétele az Európa Terv keretében benyújtott pályázatnál:

Az Európa Terv projektjeinek tervezésekor javasolt eljárás a környezeti fenntarthatóságra történő hivatkozás és az azt szolgáló tervezett, gyakorlati törekvések bemutatása: ezért a pályázónak a környezeti fenntarthatóság elvének érvényesítését a pályázati dokumentáció egészében (célok, tevékenységek és eredmények stb.) érvényre kell juttatnia. A környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos tevékenységét összefoglalóan is értékelnie kell a pályázati adatlap megfelelő pontjaiban. A FF reális és ténylegesen érvényesíthető szempontjainak pályázatba történő megfelelő beépítése így “versenyelőnyt” jelent a pályázat elbírálása során.

Környezeti és környezetvédelmi helyzetkép

A környezetvédelmi program megalapozásához szükséges a környezeti állapot felmérése, a kialakult helyzet értékelése a problémák azonosításához és jellegük, súlyosságuk, megoldási lehetőségeik megítéléséhez.

Meg kell vizsgálni, hogy a város helyi építési szabályzata tartalmaz-e környezetvédelmi munkarészt. Ez, valamint a környezetminőségi adatok, fejlesztésekkel összefüggő információk jó háttérrel szolgálnak a helyzetértékeléshez, a megoldást igénylő problémák azonosításához.

A környezeti elemek állapota

Levegő

Magyarország levegőminőségi helyzete – az utóbbi évtizedekben, a nagy mennyiségben kibocsátott „hagyományos” légszennyező anyagok emissziójának csökkenése ellenére – sok területen még mindig nem kielégítő.

A levegő minőségét a természeti tényezők mellett (talajviszonyok, uralkodó szélirány, csapadék, stb.) elsősorban a mező- és erdőgazdálkodás, az ipar- és szolgáltatóipar, a közlekedés, valamint a lakossági tüzelés határozza meg. A mezőgazdaság főleg a gyér növény-borítottságú időszakokban zajló kiporzással szennyezi a levegőt.

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 110. §-a (8) bekezdésének k) pontjában kapott felhatalmazás alapján a Környezetvédelmi Miniszter a 4/2002. (X. 7.) sz. KvVM rendelettel szabályozta a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelölését. A hivatkozott miniszteri rendelet Budakalászt a „Budapest és környéke” elnevezésű légszennyezettségi agglomerációba sorolta. A legnagyobb koncentrációban előforduló szennyezőanyagok a NO₂ (58 µg/m³ feletti koncentráció), illetve a szálló por (40-44 µg/m³ közötti koncentráció) Budakalász jelentős porterhelését és nitrogén-dioxid terhelését egyaránt az átmenő forgalom okozza. A kén-dioxid szempontjából Budakalászon a koncentráció 50-75 µg/m³ közötti. Szén-monoxid vonatkozásában a koncentráció 3500-5000 µg/m³ közötti. (Forrás: Budapest és környéke agglomeráció integrált levegővédelmi intézkedési programja) Budakalászra elmondható, hogy a közlekedési emisszió tehető felelőssé a magasabb szennyezettségi szintért.

A közlekedésből származó levegőszennyezettség csökkentésével kapcsolatosan korlátozottak a lehetőségeink. A porszennyezettség csökkentése érdekében a település földútjainak szilárd burkolattal való ellátását szükséges növelni. Az előző évekhez hasonlóan ebben az évben is környezetvédelmi szakhatósági állásfoglalásaink segítségével igyekeztünk elérni, hogy a távlatokban csökkenjen az átmenő forgalom okozta környezetszennyezés. Önkormányzatunk kiemelt feladatként kezelte, hogy népszerűsítse a tömegközlekedés használatát és a kerékpározást. Kiemelt célcsoportként kezeljük a kerékpározó, illetve a jövőben kerékpárral közlekedő 10-18 éves gyermekeket és fiatalokat. Oktatási intézményeink vállalták, hogy tevékenyen részt vesznek a fenti feladatok megvalósításában. Az önkormányzati munkát nagyban segítette a pedagógusokkal kialakult mindennapos jó munkakapcsolatunk. A képviselő-testület helyi buszközlekedés támogatásával is elő kívánta segíteni a gépjármű forgalom csökkenését. A parlagterületek elleni fellépésekkel jelentősen csökkentek az egészségkárosító hatású pollen szennyezések is. A hatósági fellépés mellett az ingatlantulajdonosokban az allergén gyomnövények elleni védekezés fontosságát is tudatosítani próbáltuk.

A város területén áthaladó 11. számú főközlekedési úton, valamint az MO-s Duna híd, és a 10. számú főközlekedési út megközelítése miatt jelentős a tranzit forgalom. A gépjárművek okozta légszennyezéssel leginkább terhelt utcák: József A. utca, Pomázi út, Budai út, Damjanich utca, Petőfi tér, Tanító utca, Sport utca.

Vizek

Felszíni vizek

A település közigazgatási területén számos felszíni vízfolyás és állóvíz található. Az elmúlt évek során vízminőségükben nem állt be jelentős változás. A Barát-patak és a Majdán-patak tekintetében a problémákat elsősorban az illegális szemétkerakások okozzák. Sajnos az eddigi intézkedések is csak szinten tartották a vízfolyások állapotát. A patakparti területek rendszeres kaszálása és az illegális lerakások felszámolása csak rövid ideig éreztetik pozitív hatásukat. Az önkormányzat a saját költségén 2010. évben a belterületi teljes szakaszokon (a várostakarítási akción kívül) 4 alkalommal végeztette el az illegális hulladék lerakatok eltávolítását a környezeti állapot megőrzése ill. javítása érdekében. Az év folyamán több alkalommal felszólítottuk a Közép-Duna menti Vízgazdálkodási Társulatot, hogy végezze el a feladat körébe tartozó munkálatokat, ezt követően a társulat két alkalommal végzett kaszálási munkálatokat.

Az Omszk-tó esetében kettős hatással kell számolni. A szennyvízcsatorna-hálózat kiépülésével, és a rákötések egyre magasabb arányával a tó vízminősége folyamatosan javult, hiszen vízutánpótlását a talajvízen keresztül nyeri. A illegális fürdőzés és szemetelés hatására azonban a vízminőség ismételt romlik.

A Bányatavak tervezett rendezése jelentősen javíthatja azok vízminőségét. Önkormányzatunk a tulajdonában lévő kavics bányatelken kitermelést nem tervez, szándéka a bányászati tevékenység megszüntetése, a bánya végleges bezárásával kapcsolatos eljárást elindította. Az év folyamán kiadott környezetvédelmi szakhatósági állásfoglalásunk segítségével igyekeztünk elérni, hogy a szomszédos területen folytatni kívánt intenzív bányászati tevékenység ne lehetetlenítse el terveinket.

Felszín alatti vizek

A település közigazgatási területe a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területek besorolásáról szóló, módosított 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet melléklete, valamint a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet 2. sz. melléklete alapján felszín alatti víz állapota szempontjából fokozottan érzékeny terület, illetve kiemelten érzékeny felszín

alatti vízminőség-védelmi terület. Talajvédelmi és a felszín alatti vizek szempontjából is fontos kérdés a település területét érintő külszíni kavicsbányászat. A bányászati tevékenység nyomai jelentős tájsebeket hagytak. A művelés felhagyásának és az ezt követő rekultivációnak fontos feladata, hogy ezt a mesterségesen létrehozott állapotot megszüntesse, lehetőség szerint mérsékelje. (Az előző pontban már részleteztük az ezzel kapcsolatban tett intézkedéseket.)

Kiemelt feladatként kezeljük a talaj, és ez által a felszín alatti vizek folyékony hulladékkal történő szennyezését is. Az elmúlt években a településen tartott állatok száma erősen csökkent, ezért egyre kevesebbszer fordul elő olyan talajszennyezés, amely a nem megfelelő állattartás következménye. A kiépített szennyvízcsatornára kötés szorgalmazása, az illegális bekötések felszámolása hatósági eljárásban folyamatos. A fő problémák a még csatornázatlan területek jelentkeznek. Több alaklommal érkezett panasz a szennyvíz illegális elszikkasztásával kapcsolatosan, ezek utólagos bizonyítása azonban körülményes, ami nehezíti a hatósági eljárás lefolytatását.

A szennyvíz felosztottsága, elvezetése:

Budakalászon több ütemben történt a szennyvízhálózat kiépítése, melynek kiépítettségi foka 84%-os (2740 ingatlan), a rákötések aránya 96,7%-os (2650 ingatlan). A hálózatra rá nem kötött ingatlanokon a szennyvíz kezelése jellemzően szikkasztásos elven működik megterhelve a talajt és a talajvizet. Az önkormányzat szándékának megfelelően az elmúlt három évben jelentősen nőtt a rákötések száma. A csatornázatlan területekről Velki Miklós engedéllyel rendelkező hulladék gyűjtő-szállító egyéni vállalkozó gyűjti az aknában tárolt folyékony kommunális hulladékot, és engedéllyel rendelkező szennyvíztisztító telepre szállítja.

A még csatornázatlan területek közül a Taván és a Berdó-dűlő közcsatorna hálózata tervezés alatt áll.

A hálózaton összegyűjtött szennyvizet a Fővárosi Csatornázási Művek (Budapest III. kerület) vezeti el. A végső befogadó a Duna. Jövőbeni elképzelések szerint a település saját szennyvíztisztító telepe fogadhatná a Budakalászon keletkező szennyvizet.

Föld

A település talajainak általános jellemzése

A településen a talajok – összes paraméterüket figyelembe véve – viszonylag változatosak, a környezet-földtanilag fontos paraméterek: talajképző kőzet és fizikai féleség tekintetében sem egységes a kép. Az alapkőzet erősen töredezett középkori triász mészkő és dolomit, amelyre eocén és oligocén kori homokkő, édesvízi mészkő, agyag, illetve márga rakódott le. A mélyebb fekvésű területeket negyedkori lejtőtörmelék, futóhomok, ártéri kavics, homok, és agyagüledék töltötte fel jelentős vastagságban. A Duna kavicssterasza különböző kifejlődésű és vízáradó képességű homokos, kavicsos rétegekből tevődik össze, amelyek sűrűn váltogatják egymást, mind területi, mind mélységi kiterjedésükben. Az általános tendencia azonban az, hogy a Dunától távolodva a kavicsos összlet elvékonyodik, és finomabbá válik. A kavicsos összletet uralkodóan löszös-homokos-iszapos kifejlődésű fedőréteg borítja, mely leginkább a Duna mellett vízzáró. A terület jelentős részén a változatos kifejlődésű és magassági helyzetű felső és középső oligocén-homokos-agyagos képződmények helyezkednek el.

A település közigazgatási területén három fő talajtípus mutatható ki: váztalajok, barna erdőtalajok, és a folyóvizek és tavak üledékeinek és hordalékának talajai.

Uralkodó talajtípusok a Ramann-féle barna erdőtalajok és a réti öntéstalajok. Kisebb területen humuszos homoktalajok jelennek meg.

A Budakalász területén előforduló talajtípusok

A *váztalajok* képződésére jellemző, hogy a biológiai folyamatok feltételei csak kismértékben vagy rövid ideig adóttak, ezért a biológiai folyamat hatása korlátozott. Ez a korlátozás lehet a talajképző kőzet tulajdonságainak következménye, vagy származhat a felszín állandó, gyors változásából. Mindezek következtében a talajképződés folyamatának lezajlásához nem áll elegendő idő rendelkezésre. A felszín változásának oka lehet a folyamatos és erőteljes vízerózió, valamint a defláció. A váztalajok tulajdonságait igen nagymértékben a talajképző kőzet sajátosságai szabják meg. A váztalajok fő típusába tartozó talajtípusok közül a vizsgált területen a humuszos homoktalaj és a futóhomok fordul elő.

A *humuszos homoktalaj* típusánál a humuszos szint morfológiailag megfigyelhető, de egyéb jele a talajképző folyamatoknak nem mutatkozik. A humusztartalom általában 1%-nál nem kevesebb, a humuszréteg vastagsága

pedig 40 cm-nél nem nagyobb. A humuszos homoktalajok termékenysége a futóhomokénál jobb. Nagyobb a víztartó, ugyanakkor jó a vízáteresztő képességük. Nehezebben száradnak ki, és így kevésbé vannak kitéve a szél pusztító hatásának. Tápanyag-szolgáltató képességük, elsősorban nitrogénkészletük a futóhomokénál nagyobb, de még mindig nem elegendő az átlagos termések eléréséhez. A tápanyagok közül elsősorban a nitrogén pótlásáról kell gondoskodni.

A szintén glaciális és alluviális üledéken kialakult homok fizikai féleségű, felszíntől karbonátos humuszos homoktalajok nagy víznyelésűek és vízvezető képességűek, közepes vízraktározó képességűek, gyengén víztartók. Szervesanyag-készletük 100-200 t/ha közötti, termőrétteg vastagságuk 100 cm feletti. Talajértékszámuk 30-20 közötti.

A **barna erdőtalajok** fő típusában egyesített talajok az erdők és a fás növényállomány által teremtett mikroklíma és talajklíma, a fák által termelt és évenként földre jutó szerves anyag, valamint az ezt elbontó, főként gombás mikroflóra hatására jönnek létre. A mikrobiológiai folyamatok által megindított biológiai, kémiai és fizikai hatások a talajok kilúgzását, elsavanyodását és szintekre tagolódását váltják ki.

A **Ramann-féle barna erdőtalajok (Barnaföldek)** típusába azok a talajok sorolhatók, amelyekben a humuszosodás, valamint a kilúgzás folyamatához csak az erőteljes agyagosodás és a gyenge savanyodás járul. Ennek következményeként a kilúgzási és a felhalmozódási szint agyagtartalma közötti különbség, a két szint agyagtartalmának hányadosában kifejezve, nem haladja meg az 1,2-et, és ugyanakkor mindkét szint több agyagot tartalmaz, mint a talajképző közet. A barnaföldek vízgazdálkodása kedvező. Vízáteresztő képessége közepes, víztartóképessége jó. Hasznos vizet az egész talajszelvény egyenletesen szolgáltat. Ugyancsak kedvező a tápanyag-ellátottsága is, és a nem erodált szelvényekben mind a nitrogén-, mind a foszfortartalom közepes, a káliellátottság pedig jó.

A talajosztályozási rendszer szerkezetéből következően a **folyóvizek és tavak üledékeinek és hordalékainak talajai** esetében azokról a talajtípusokról van szó, amelyekben a talajképződési folyamat kialakulását valamely külső tényező akadályozza. Ebben az esetben a biológiai tevékenység egyazon felszínre gyakorolt hatását az időszakonként megismétlődő áradások, és az utánuk

visszamaradó üledék gátolja. A növénytakaró és az állatvilág ezért mindig újabb és újabb felszínre hat, hatásuknak tehát nem marad tartós és jellegzetes nyoma.

Nincs a szelvényekben szintekre tagolódás, az egyes rétegek közötti különbségek csak az üledék tulajdonságaitól és nem a talajképző folyamatok hatásától függenek. Mint vízben lerakódott anyagban, mely a folyók árterén továbbra is víz hatása alatt állott, a hidromorf bélyegek jól felismerhetők, de ezek nem oly erősek és jellegzetesek, mint a réti talajokban. Ugyanebbe a főtípusba soroljuk a lejtőhordalék-talajokat, melyeket szintén a víz szállítóenergiája mozdított el képződésük helyéről. A főtípushoz tartozó talajokban lejátszódó folyamatok: a humuszosodás, hordalékborítás és redukció. A főtípushoz tartozó talajokat három talajtípusba soroljuk: a nyers öntéstalajok, a humuszos öntéstalajok és a lejtőhordalékos talajok típusába.

A vizsgált településen megjelenő **humuszos öntéstalajok** közé tartozó **régi öntéstalajok** szelvényében a talajképződés első nyomai – elsősorban a humuszosodás – maradandó jellegűek.

Ez a talajtípus rendszerint ott képződik, ahol az ártér hosszabb ideje mentesült az előntéstől és az ennek következményeként visszamaradó iszapborítástól, ezáltal pedig a növényzetnek a növényi maradványok bomlásán keresztül lehetősége nyílik a szerves anyag felhalmozására. A talajképződés jele tehát kizárólag a gyenge humuszosodásban mutatható ki. Tápanyagellátottságuk közepes, nitrogénellátottságuk gyenge, kálium- és foszforellátottságuk az üledék származási helyétől függően közepes vagy gyenge, káliumtartalmuk általában nem kielégítő.

A réti talajok felé átmenetet képező, glaciális és alluviális üledéken kialakult, vályog fizikai féleségű, felszíntől karbonátos réti öntéstalajok jó víznyelésűek és vízvezető képességűek, jó vízraktározó képességűek, jó víztartók. Szervesanyagkészletük 100-200 t/ha közötti, termőréteg vastagságuk 100 cm feletti. Talajértékszámuk 50-40 közötti.

A talaj szennyezésében szerepet játszó tényezők

A térség változatos domborzati és klimatikus adottságokkal rendelkező táj. A település nyugati része több helyen erózióérzékeny. A belterületen a Patak-sor felett eróziós problémák jelentkeztek az út menti fák kivágása miatt. Több helyen is találhatunk Budakalászon szennyeződésre érzékeny talajokat, kőzeteket. Ide tartoznak a part menti kavicságyon kialakult talajok és a kristályos mészköves területek. A települési környezet kialakítása során a talaj termékenységű tényezője fokozatosan háttérbe szorult. Nemcsak kémiai, hanem fizikai károsodása is jelentőssé vált. Az elmúlt évtizedekben országosan jellemzővé vált, hogy a potenciális szennyezőforrások és a bekövetkezett szennyezések száma folyamatosan emelkedett. A szennyezőhatások általában közvetlenül a talajon vagy a talajban elhelyezett forrásból származtak és csak

ritkábban másodlagos (pl. légszennyezési) eredetűek.

A 49/2001. (IV. 3.) Korm. Rendelet - amely a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezéssel szembeni védelméről szól - 2.sz. melléklete alapján a vizsgált település a nitrát érzékeny területekhez tartozik, ezért a jogszabály előírásai ebben az esetben kötelező érvényűek. A rendelet hatálya a felszíni és felszín alatti vizekre, a mezőgazdasági tevékenységekre és a mezőgazdasági tevékenységet folytatókra terjed ki. A rendelet célja: a vizek védelme a mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezéssel szemben, továbbá a vizek meglévő nitrát szennyezettségének csökkentése oly módon, hogy egyben biztosítani lehessen a növények optimális tápanyagellátását, valamint a talajok termékenységének fenntartását. Ennek érdekében a rendeletben meghatározták a vizek védelmét szolgáló legfontosabb intézkedéseket és a jó mezőgazdasági gyakorlat szabályait.

A település mezőgazdasági fejlesztési irányainak meghatározása során célszerű figyelembe venni a terület termőhelyi adottságait, a családi kiskertes gazdaságok remélhető tartós fennmaradását, s azt, hogy a településen védett területek is találhatóak.

A nyugati területeken az érzékeny alapkőzet, a keleti területeken a felszín alatti vízkészlet védelme érdekében nem telepíthető olyan tevékenység, amely környezetére talaj- vagy talajvízszennyező hatással lehet.

A területhasználatot befolyásolja az is, hogy a terület nagy része egy vízbázis védőterületén van.

A vízbázist veszélyeztető szennyeződések az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- Felszíni vizek betáplálásából eredő vízminőségi változások,
- Emberi tevékenység eredményeként létrejött koncentrált szennyező forrásokból, részben csapadék beszivárgásával talajvízbe jutó szennyeződések,
- Talajkémiai adottságokra, okokra visszavezethető vízminőségi adottságok.

A vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelmére vonatkozó, jelenleg érvényben lévő 123/1997. (VII. 18.) Kormány rendelet szerint a víznyerő helyek védelme érdekében tagolt, növekvő elérési idővel jellemzett, egymást burkoló védőidom rendszert kell meghatározni. Ezek vízszintes vetületei a védőterületek, melyeken belül a védelem kialakításához és fenntartásához szintén egymáshoz kapcsolódó

védőövezetek tartoznak. A védőterületeken a jelenleg érvényben lévő 123/1997. (VII. 18.) Kormány rendeletének III. pontja és az 5. számú mellékletében, a védőterületek és védőidomok övezeteire vonatkozó korlátozások kötelező érvényűek.

Az 1996-ban megszűnt Lenfonó és az Óbuda Tsz működése kapcsán keletkezhetnek olyan szennyeződések, melyek a megfelelő szintű felmérés és felszámolás hiányában ismeretlen összetételben és mértékben lehetnek jelen a területeken.

Környezetvédelmi szempontból az állattartó tevékenység során keletkező melléktermékek szennyezése a településen csekély mértékű.

A szilárd kommunális hulladékot vállalkozói szerződés alapján a Saubermacher-Bicske Kft. szállítja rendszeresen a bicskei lerakóba. Az üdülőterületen konténeres hulladékgyűjtés működik. Mindezek mellett illegális lerakás jellemző a területen, mely tovább növeli a szennyezőforrások számát. Budakalász területén ma már nem működik döngkút, a lakosság az állati eredetű hulladékokat Pomázra szállíttatja ártalmatlanítás céljából. A szennyvízgyűjtő hálózat kiépült, a békásmegyeri rendszerre csatlakozott, és így azzal együtt tisztítatlanul és koncentráltan jut a Dunába. Az üdülőterület szennyvízgyűjtése egyedi közműpótló berendezésekkel történik, ellenőrizetlen kibocsátásokkal. A szennyvízátemelő az Omszk-tó északnyugati sarkán található és a DMRV Rt Duna Jobbpart Üzemigazgatóságához tartozik.

A főváros közelsége, az urbanizáció, valamint a szabadidő kultúra növekedésével a környezeti terhelés fokozatosan növekszik. Az 11-es műút korszerűsítésével az átmenő, valamint a célforgalom és az ahhoz kapcsolódó ipari tevékenységek megnöttek. A közlekedésből eredő szennyezés (mely közvetve kerül a talajba) felderítésére a forgalomszámlálási adatok ismeretében érdemes lenne vizsgálatokat folytatni.

A Pest megyei talajok minőségéről és szennyezettségi állapotáról átfogó felmérés a közelmúltban nem készült.

Természet és Tájvédelem

Ahogy a település kül- és belterületének földrajzi bemutatásából is kitűnik, rendkívül változatos ökológiai környezetben terül el Budakalász, így a növényföldrajzi kép is összetett. Több szempontból is határterület e térség. Mind klimatológiai (szubmediterrán és kontinentális hatások találkozása), mind földtani és talajtani adottságait tekintve is elkülönül a NY-i hegylábi és a K-i Duna-völgyhöz lealacsonyodó rész. Ez a kettősség növényföldrajzilag is két különböző flóratartományt jelent. A település NY-i területei – földrajzilag a Pilisi hegyek és a Pilisi medencék kistájához tartozó területek – a Dunántúli középhegységi (*Bakonyicum*) flóratartomány Pilis-Gerecse (*Pilisense*) flórajárásának legkeletibb szegletét érintik. A település belterülete és a Dunáig tartó térség, amely földrajzilag a Vác-Pesti Duna-völgy részét képezi a Pannóniai (*Pannonicum*) flóratartomány, Alföldi (*Eupannonicum*) flóraidékének, Mezőföld és Solti síkság (*Colocense*) flórajárásához tartozik.

Természeti értékek területi bontásban

Növényzet

A természeti értékek részletes tárgyalásánál azt a területi felosztást vettük alapul, amely Budakalász Településszerkezeti Tervében (2001) illetve a település Területfejlesztési Konceptiójában (2001) is használatos. Az értékek megnevezése mellett megjelöltük, hogy országos (OJ), vagy helyi (HJ) jelentőségű értékről van-e szó, illetve ahol rendelkezésünkre állt az adat, a területi kiterjedést is.

1. Nyugati zöldsáv

Pilis előtéri erdőterületek (OJ- jelenlegi területe 356,28 ha)

A település 47%-át kitevő ún. nyugati zöldsáv biológiailag igen aktív, több mint a fele erdőterület, amelyek az élénkebb domborzatú területeket borítja. Így ide tartoznak a Nagy-Kevély és a Kis-Kevély keleti lankái, illetve a Pilis-élőtéri dombok (Berdó-domb, Ezüst-hegy, Puszta-domb) borítja. (A fennmaradó részek nagytáblás, illetve kiskertes mezőgazdasági területi zónák.) Az erdőterületek túlnyomó többsége cseres-tölgyes (*Quercetum petraeae-cerris*), a hűvösebb északi oldalakon gyertyános-tölgyes (*Quercetum petraea-Carpinetum*), a déli karbonátos oldalakon karsztbokorerdő (*Cotino-Quercetum pubescentis*). A település területéhez tartozó erdők a Pilisi Parkerdő Gazdaság kezelésében

vannak, ugyanakkor a **Duna-Ipoly Nemzeti Park** (a továbbiakban: **DINP**) részét képezik, így az erdőgazdálkodásban elsődleges szempont a természetvédelmi érdekek figyelembevétele. A nemzeti parki területek ún. kezelt természeti övezetbe, a nemzeti parkon kívül eső, ám azzal szomszédos területek pedig annak külső védőövezetébe tartoznak.

Barlangok (OJ)

A védett területeken több barlang is található például a Szabó József-, a Papp Ferenc-, a Zöld- és a Szódás barlang. Az 1996 évi *LIII.* a természet védelméről szóló törvény (a továbbiakban *Tvt.*) 23.§ (2) bekezdése alapján a törvény erejénél fogva (ex lege) védett minden barlang. A 13/1998. (V. 6.) KTM rendelet kiegészíti a *Tvt.* rendelkezéseit, szabályozza a barlangok nyilvántartását, látogatási és kutatási rendjét. A rendelet 2. számú mellékletében a Szabó József és a Papp Ferenc barlangok, a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság engedélyével látogatható barlangok a térségben.

A legismertebb talán a Szabó József barlang, amely kőbányászat során feltárt barlang a Nagy-Kevély ÉK-i oldalán (kataszteri száma: 4820/6), kb. 336 m tszf. magasságban egy felhagyott homokkőbányában. Oligocén hárshegyi homokkőben és felső-triász korú dachsteini mészkőben freatikus körülmények között és utólagos hideg vizes korrózióval, valamint omlással keletkezett járatrendszere 100 m hosszú, kb. 20 m mély. Járataiban helyenként korróziós aknák és borsókövek találhatóak.

„Római” kőbánya (OJ)

A település területéhez tartozó működő és felhagyott, helyreállított kőbánya teljes egészében része a **DINP**-nak. A terület fele erdő. Védetté nyilvánítása azért történt meg, mert a felhagyott bányarész meddőhányóján értékes sziklagyep társulás telepedett meg, élőhelyül szolgálva például a gyapjas gyűszűfünek (*Digitalis lanata*).

A kőbánya és a Pekobrdó dűlő közötti terület

A természeti adottságok miatt az erdőktől keletre a területet hagyományosan a szőlő, gyümölcsös, kaszáló és legelő területhasználat jellemzi, amely helyenként természeti értékekben is gazdag. Ez a tájképi jelleget is meghatározó gazdálkodási forma megőrzésre érdemes, bár természetvédelmi szempontból több figyelmet érdemelne, hiszen a terület a **DINP** külső védőövezetébe tartozik.

(A Budakalászt elkerülő útvonal kijelölése ezen a zónán keresztül történt, így a jövőben a megnövekedő forgalom a környezeti terhelést is megnöveli.)

A Majdán- és a Barát-patak völgye (HJ)

A Pilis felől érkező patakok ideális zöldfolyosó-hálózati összeköttetést jelentenek a Duna-völgygel, így ezek „térégi jelentőségű ökológiai hálózat” kategóriába tartozó területek. Sajnos már csak helyenként lelhetők fel a patakok mentén az értékes ártéri fűz-nyár ligetek (*Salicetum albae-fragilis*), vagy égeresek (*Carici elongatae-Alnetum*). Különösen a település belterületén degradálódott a vegetáció, olykor a patakok mesterséges mederben folynak.

2. Hagyományos településtest

A település belterületének természeti értékei a belterületi zöldfelület-gazdálkodás szerves részét képezik. Jelen esetben azok az értékek kerülnek felsorolásra, amelyek a Tvt. 6. § (3) bekezdése szerint, mint egyedi tájértékek védendők, mivel olyan „emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elemek, amelyeknek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentőségük van”. (Az adatok jórészt a Szent István Egyetem által 2002-ben készült települési egyedi tájérték kataszterből származnak.)

Fasor a Vasút sor iskola menti szakaszán

A HÉV-vonal mellett telepített egyöntetű képet mutató hársfasor, amely bár idősödő, de összességében jó állapotú településképet gazdagító értékes elem.

Kőbányai úti fasor

6 db idős szomorúfűz egyed, amelyek a patakpart zöldfelületének hangsúlyos elemei. Állapotuk erősen idősödő.

- *Széchenyi utcai cseresznyefasor*
- *Idős törökmogyoró a Budai út 81. sz. alatt*
- *Hársfa a Jungle disco mellett*

Kiemelkedő koronamérettel rendelkező idős hársfa egyed.

Vadgesztenye a Damjanich u. 16. sz. előtt

Járdával körbevett egészséges koronájú idős vadgesztenye egyed, amely településképet gazdagító elem.

3. Dunaparti átmeneti zóna

Az egykori ártéri terület nem egységes, természetvédelmi szempontból a legtöbb ellentmondást és lehetőséget tartogatja. Tagolódását főleg a rajta áthaladó utak okozzák, amit tovább fokoz az M0-s körgyűrű áthaladása a területen. A település belterületi határa és a 11-es számú főút közötti rész „gazdasági terület” zömmel kereskedelmi funkcióval. Ehhez a területhez tartozik az Omszk-tó és park. A 11-es út K-i oldalán az út és a Duna-töltés közötti terület a következő ún. „átmeneti rekreációs” egység. Ezen belül is a Luppya szigeti út a választóvonal, attól É-ra elterülő kavicsbánya-tavak a természetvédelmi szempontokat is figyelembe vevő fejlesztés egyik legígéretesebb területe. A Luppya szigeti úttól D-re főleg mezőgazdasági hasznosítás a jellemző, itt terül el a Budakalászi Kemotaxonómiai Botanikus Kert Természetvédelmi Terület is. Végül az ún. „partmenti üdülő és zöldterület” a töltés és a Duna településhez tartozó részét foglalja magába a Luppya-szigettel együtt, amely zöldbe ágyazott üdülőterület.

Omszk-tó és park (HJ)

Jelenleg közparkként és illegális strandként funkcionál. A tó egy szabályos partvonalú mélyedésben található, amelynek az É-i kivételével igen meredek a partja és nagyon eltérő a partmenti növényzet. A tó vízminőségének alakulására és így közvetve a benne található élővilág mennyiségére és minőségére a talajvízáramlás, és az általa szállított anyagok vannak nagy hatással. A vízben keskeny nádas és sásos, valamint gyér hínárnövényzeten kívül nincs jelentős növényzet. A partmenti faállomány jó része telepített, csak kis foltokban fedezhetők fel a természeteshez közeli fűzesek. Természetvédelmi és tájképi szempontból még elfogadható a nyír (*Betula pendula*) és ezüsthárs (*Tilia argentea*) telepítés, de mindenképp megkérdőjelezhető az ezüstfenyő (*Picea pungens*) és a fekete fenyő (*Pinus nigra*), ami sajnos szintén szép számmal előfordul.

Budakalászi Kemotaxonómiai Botanikus Kert Természetvédelmi Terület (OJ - 5ha)

A Tvt-hez kapcsolódó 14/2003.(X. 21.) KvVM rendelet országos jelentőségű természetvédelmi területté nyilvánította a területet a benne található és hazánkban igen ritka homoktövis (*Hippophaë rhamnoides*) ültetvény, a

nemzetközileg is jelentős Rolf Dahlgreen-féle kemotaxonómiai rendszerű növénygyűjtemény, az itt termesztett sokféle gyógynövény hatóanyag-törzsállomány és génbank jellege és a „Pilis-kert” tematikus növénygyűjtemény

miatt. A rendelet pontosan előírja a kezelőnek a térséget érintő természetvédelmi stratégiát és a kezelési kötelezettségeket.

Kavicsbánya-tavak (HJ – 80 ha)

A természetvédelmi szempontú fejlesztés egyik fő lehetősége e területek környezete. A jelenleg is művelés alatt álló kavicsbányák, a település határon túlmutatóan Szentendréhez tartozóan közösen egy tó-rendszert alkotnak. Kiváló lehetőség kínálkozik a zöldfelület fejlesztésre a tavak körül, fásítással, zöldfelület rendezéssel a környező ökológiai-hálózat szerves részévé tehető.

Duna part menti zöldfolyosó (OJ - 31,52 ha)

Országos jelentőségű ökológiai hálózat eleme a Duna parti üdülőterület, rajta értékes fűz- fehér- és feketenyár állományokat tartalmazó puhafa ligeterdőkkel (*Salicetum albae-fragilis*).

Luppa szigeti platánfasor

A jó állapotú jelenleg védett platánsor tájképi értéke miatt jelentős értéket képvisel.

Szentendrei sziget kiemelten fontos ÉTT

A Tvt.-hez kapcsolódóan a 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet megfogalmazza az ún. „Érzékeny Természeti Területekre” (a továbbiakban: ÉTT) vonatkozó szabályokat. A rendelet alapján Budakalász K-i Duna menti területei érintik az 5.1.4-es számú Szentendrei-sziget „kiemelten fontos ÉTT terület”-et. Ezáltal a település kötelezettségei közé tartozik ezen területek védelme, rajta a természetvédelmi célú gazdálkodás megszervezése. (Ám a településre nézve a besorolás nem csak kötelezettségekkel, hanem plussz támogatási lehetőségekkel is jár, a rendelet szerint a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium pályázatot ír ki, azoknak a tevékenységi köröknek a támogatására, amelyek ÉTT-enkénti bontásban engedélyezett természetkímélő gazdálkodást jelentenek az értékes területeken.)

Állatvilág

Természetesen ilyen sokszínű ökológiai környezetben az állatvilág is igen változatos, bár kevésbé kutatott. A vízi környezetekhez (tavak, árterek) kötődően a vízi, parti, gázló madarak száma jelentős. Sirályok, szárcsák, esetenként a nyugodtabb ártéri szakaszon fekete gólya (*Ciconia nigra*) fordul elő.

A hegységperemi részeken az erdőterületek tölgyeseiben gazdag gerinctelen fauna mellett a kis- és nagyvadak is szép számmal előfordulnak. A ragadozó madarak közül a **DINP**-ban jelentős a kerecsensólyom (*Falco cerrug*), a parlagi sas (*Aquila heliaca*) és a kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) állomány. A barlangok, elhagyott bányajáratok denevéreknek adnak otthont. Több védett cickány és pelefaj él a területen.

Természet és tájvédelem legfontosabb feladatai

Az állapotfelmérésekből kitűnik, hogy Budakalász bővelkedik természeti értékekben, igen változatos formában, állapotban és védettségi fokozatban.

A természetvédelmi tevékenység törvényi háttérét részben a már említett 1996. évi LIII. törvény adja, másrészt az ezt kiegészítő rendeletek. A törvény 6. § (2) bekezdés alapján, a tájhasznosítás és a természeti értékek felhasználása során meg kell őrizni a tájak természetes vagy természet közeli állapotát, továbbá gondoskodni kell a tájak esztétikai adottságait és a jellegét meghatározó természeti értékek, természeti rendszerek és az egyedi tájértékek fennmaradásáról.

A törvényi szabályozás új elemként a természetvédelem feladatait kiterjeszti a védett területeken, fajokon kívül az ún. "természeti területekre" is, vagyis azon területekre, ahol az emberi beavatkozás nem volt túl jelentős, tehát a területet még természetközeli állapotban lévőnek tekinthetjük. A törvény 15. § (1) (a) pontja szerint ide tartozik például az erdő, gyep, nádas, művelési ágú termőföld. A történelmileg kialakult természetkímélő hasznosítási módok figyelembevételével biztosítani kell a természeti területek használata és fejlesztése során a táj jellegének, esztétikai, természeti értékeinek, a tájakra jellemző természeti rendszereknek és egyedi tájértékeknek a megóvását.

Az EU tagságunk okán is fontos szempont a hazai természetvédelemben az uniós irányelvek alkalmazása Magyarországon is. Így hazánkban is folyamatban

van az Európai Unió Madárvédelmi és Élőhelyvédelmi Irányelveinek megfelelően az ún. Natura 2000 hálózat megtervezése, amelyben a „közösségi jelentőségű területek” kerülnek kijelölésre. A hazai hálózat kb. 2006 kerül pontos kijelölésre. Amennyiben a település is érintett lesz valamely területben, ez pontosan meghatározott követelményrendszert állít a terület kezelői elé.

Mindezek alapján a települést érintő természet- és tájvédelmi teendők két nagy problémakör köré csoportosíthatók:

1. A védett területek megóvása és egységes ökológiai hálózat kialakítása

A település Ny-i felén igen jelentős, K-i felén kisebb területi kiterjedésű védett területek helyezkednek el. A nemzeti parki védelem a legmagasabb fokú szervezett védelmet biztosítja, ám ehhez megfelelő szélességű és területhasznosítású védő zónára van szükség, amelynek rendeltetése, hogy megakadályozza, vagy mérsékelje azoknak a tevékenységeknek a hatását, amelyek a védett természeti terület állapotát vagy rendeltetését kedvezőtlenül befolyásolnák. Ebben a tekintetben vannak még teendők a település területét érintő védett területek körül.

A hatékony védelem másik alappillére hogy a természeti területek ne legyenek elszigeteltek egymástól, hanem illeszkedjenek egy egységes ökológiai hálózatba. Ezért a megfelelő rekonstrukciós tervek elkészítésével és megvalósításával meg kell teremteni a Duna és a Majdán- illetve Barát- patakok egészséges kapcsolatát, ami maga után vonná a Ny-i és a K-i területek kapcsolatának fejlődését is, illetve egyik lehetőség a település belterületének bekapcsolására a hálózatba.

2. Zöldfelület területi növelése és tájseb-rekonstrukció

A zöldfelületi fejlesztés olyan területeket érinthet, amelyeken vannak még potenciálisan fásításra, parkosításra alkalmas területek. E szempontból egyrészt a mezőgazdasági területek jöhetnek szóba. A nagytáblás mezőgazdasági területek egy része jelenleg parlag, tisztázatlan tulajdonviszonyokkal. Meg kell vizsgálni a művelés alóli kivonás, vagy a hagyományos termelési módokhoz való visszatérés lehetőségeit. Az agrárélőhelyek védelme a természetvédelem számára is kulcsfontosságú. Ezen a területen különösen jelentős hangsúlyt kell

kapnia a természetvédelmi érdekek ágazati integrációjának, mivel ezek a területek sok esetben nem állnak természetvédelmi oltalom alatt.

Másrészt a kavicsbánya tavak környékének biológiailag aktív zónája lehet a fejlesztés fő területe. A telepített fasorok, hasonlóan a patakparti zöldsávokhoz hálózat-kialakító szereppel is bírnak, fontos tájlesztettkai és védelmi funkciójuk is lehet. A felhagyott bányák, rekultivációja amellet, hogy törvényi kötelezettség, közös érdek is, hiszen a balesetveszély, a tájlesztettkai hiányosságok megszüntetése mellett, esetenként értékes élőhelyeket is teremthetünk ily módon (lásd sziklagyep vegetáció a kőbánya meddőjén, vagy kavicsbánya tavak vizes élőhely jellegének megteremtése).

A fentiek alapján összegyűjtöttük a legfontosabb megvalósítandó célokat és a megvalósításhoz szükséges kapcsolódó feladatokat. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az egyes környezeti elemek és a hatótényezők szoros kapcsolódása miatt, az elérendő célok és az ezek eléréséhez szükséges feladatok olykor közösek lehetnek, így egyes itt feltüntetett feladatok más fejezetekben megfogalmazott célok eléréséhez is szükségesek. (lásd patak parti rekonstrukció).

Település és épített környezet

Közműellátás

Budakalász fenntartható fejlődésének egyik feltétele a fejlesztési igényekkel összehangolt közműhálózat kiépítésének biztosítása. *Budakalász infrastrukturális ellátottsága kedvezőnek mondható, bizonyos szolgáltatások esetében közel teljes.* Az 1960-as években indult meg a vízmű, majd a vezetékes ivóvíz-hálózat kiépítése, a villanyhálózat korszerűsítése. Az 1980-as években megkezdődött a vezetékes földgázellátást biztosító hálózat kiépítése, napjainkra a lakások jelentős része gázzal ellátott. A csatornahálózat kiépítése és nagyarányú fejlesztése 1997-ben vette kezdetét, a bővítés folyamatosan zajlik. Az 1990-es évek közepére lezajlott a község telefonhálózatának kiépítése is, bár az utóbbi időben – a mobilszolgáltatások rohamos terjedése miatt – csökkent az egyéni távbeszélő-fővonalak száma. A lakossági hulladék elszállítása megoldott, a szemét szállítása heti rendszerességgel történik kímélve ezzel környezetünket. A városban lehetőség van szelektív

hulladékgyűjtésre is, és a szemétszállítást végző szolgáltató is tervezi a hulladékszállítás ilyen módon történő kibővítését.

1. táblázat. A közműhálózat kiépítettsége és a lakások bekötöttsége
Budakalászon

Közmű	Hossza (km)	Lakásbekötöttség	
		db	%
Elektromos hálózat	102,0	3625	100,0
Ivóvíz	70,0	3470	95,7
Szennyvíz	42,9	2778	76,6
Földgáz	63,0	3132	86,4
Telefon	61,0	2624	72,4
Kábeltévé	57,0	2426	66,9

Vízellátás

Budakalász területén az ivóvízellátás szinte teljes egészében megoldott, *a hálózatra kötött lakások aránya 95,7%*. A vízhálózat nagyobb mértékű kiépítése az 1960-as években kezdődött, az 1990-es évektől vált gyakorlatilag teljessé. A hálózathoz még nem csatlakozott területek bekötése napjainkban is folyamatos. A hálózat hossza mintegy 70 km, a bekötött lakások száma 2010-ig 4143db, üdülők 717db volt, a településen üzemelő közkifolyók száma pedig 16. A település vízellátását a Budakalászi Víziközmű Társulat végzi és a Duna Menti Regionális Vízmű Rt. Duna Jobbparti Üzemigazgatósága felügyeli. Az üzemeltető összes vízszolgáltatása a település számára közel 570 000 m³, ebből 455 000 m³-t a háztartások számára biztosít.

Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás

Budakalászon 1997-ben kezdődött a szennyvízcsatorna-hálózat kiépítése, a csatornahálózat hossza napjainkra eléri a 43 km-t. A község területén a lakások csatornázottságának aránya közel 77%, *a csatornacsonk-kiépítettség melletti ingatlanok rákötési aránya 97%*. A településen átemelő telepek beiktatásával gyűjtik az egyes területeken lévő ingatlanokon keletkező folyékony hulladékot, jelenleg tíz átemelő telep üzemel a község területén. A hálózat folyamatosan bővül, az átemelők képesek a megnövekvő szennyvízmennyiség továbbítására.

A hálózat üzemeltetője a 100%-os önkormányzati tulajdonban lévő Budakalászi Közmű Üzemeltető Kft. A szennyvíz befogadója a Fővárosi Csatornázás Művek Zrt., tisztítását az Észak Pesti Szennyvíztisztító végzi. Budakalászon évente mintegy 430 000 m³ szennyvíz keletkezik, ennek közel 90%-át a háztartások termelik. A tisztított állapotban elszállított szennyvíz mennyisége eléri a 110 000 m³-t. A közcsatornás szennyvízelvezetés szempontjából további kedvező változást *saját szennyvíztisztító kiépítése* jelenthet, ennek *engedélyezési terveit az önkormányzat 2008-ban már elkészítette.*

Felszíni vízelvezetés

A csapadékvíz elvezetése Budakalászon a 253/1997. (XII. 20.) kormányrendeletben foglaltak alapján került szabályozásra. Lakóingatlanokon saját területen belül kell a csapadékvíz elszikkasztásáról gondoskodni. Közterületeken, parkokban, közutakon a csapadékvíz apasztása nyílt vízelvezető szikkasztó árkokban történik. A József Attila utcában külön csapadékvíz-elvezető csatorna kiépítésére került sor. A jelenlegi csapadékvíz-elvezetés minőségileg jól kiépített, elsősorban az újonnan megépített utaknál, ezek aránya azonban még nem kielégítő. Budakalász területén az elvezető hálózat kiépítésével szabad elfolyású, természetes rendszerű elvezetés is működik a Barát- és a Majdán-patak segítségével.

Gázellátás

Budakalászon több ütemben építették ki a gázvezetékét, *a gázhálózat nagyarányú fejlesztése az 1990-es években indult meg.* A rendszer fejlesztése napjainkban is folyamatos, a jelenlegi hálózat hossza 63 km. *Napjainkban a közintézmények mindegyike, a lakásoknak pedig 86,4%-a veszi igénybe a földgázellátást, a gázzal fűtött lakások aránya 83,7%.* A település gázszolgáltatója a Tiszántúli Gázszolgáltató Rt. A település gázellátása a szentendrei átadóállomástól Budakalász határáig nagy-középnomású gázvezetéken van biztosítva, a belterületen pedig középnomású gázelosztó hálózat működik.

Közút

A települést közúti kapcsolatai sokrétűek, ezt elsődlegesen a gépkocsi-közlekedés aknázza ki. Budakalász keleti részén halad át a 11. számú

Budapest–Szentendre–Esztergom másodrendű főút, amely a Budapesttől északra lévő agglomeráció gerincútvonala. Fontos szerepe van az agglomeráció települései és Budapest közötti napi ingázásban, de a Dunakanyar és a Pilis-hegység idegenforgalmi vonzerejéből következően jelentős a turisztikai jellegű forgalom is. A Budakalászon épült bevásárlóközpontok út menti elhelyezkedése szintén jelentős járműforgalmat generál, az áruházak építésekor a közlekedést megkönnyítő korszerű csomópontok épültek. Az út 2x2 sávós, állapota jó, forgalma éppen az áruházak építése miatt az utóbbi években jelentősen megnőtt. Mivel az út elvágja a település belterületétől a rekreációs szempontból fontos Duna-parti területeket, ezért elsődleges szempont a megfelelő mennyiségű és minőségű gyalogos és kerékpáros átkelési lehetőség biztosítása.

A településen alsóbbrendű utak is áthaladnak, ezek közül az 1108. jelzésű Szentendre–Budakalász–Üröm összekötő út a településen az Ország út–Szentendrei út–Budai út–Damjanich utca útvonalon halad. Mivel sokan a 10. számú főút tehermentesítésére is igénybe veszik, átmenő forgalma meglehetősen nagy. 2008 végén jelentős fejlesztést hajtottak végre az útpályán, felújították az út 3+191 és 4+480 kilométerszelvények közötti szakaszát. Az 1111. jelzésű összekötő út a 11. számú főútból ágazik ki és Budakalászon keresztül Pomázzal teremt kapcsolatot. Belterületi szakasza a József Attila utca–Szentendrei út–Pomázi út vonalon halad. Ez az út bonyolítja Pomáz és Csobánka Budapest irányú forgalmának legnagyobb részét is. Az 1115. jelzésű összekötő út Budakalászt köti össze közvetlenül Budapesttel (Békásmegyér). A településen a Budai úton halad, részben tehermentesítve a 11. számú utat Pomáz irányából. Különösen előbbi kettő átmenő forgalma nagy, és bár a járművek döntő része személygépkocsi, a forgalmi adatok mindenképpen indokolják a tervezett elkerülő út megépítését, vagy olyan forgalomtechnika bevezetését, mely által újra a fő közlekedési útvonalakat használják.

A Budakalász térségét érintő főúthálózat legjelentősebb fejlesztése az M0-ás autóút, illetve ehhez kapcsolódóan a Megyeri híd megépítése. Az autóút északi szektorának és a Megyeri híd átadására 2008 szeptemberében került sor. A település szempontjából a nyugat-keleti irányú összeköttetés erősödésében van kulcsfontosságú szerepe, ezáltal Budakalász a pesti oldallal és a Duna bal partjának településeivel is intenzívebb kapcsolatokat tud kialakítani. Az M0-ás tervezett csomóponti kapcsolata a 11. számú főúton kívül, távlatban az 1108. jelzésű összekötő út ürömi szakaszán épülne meg. Az út továbbépítésének még nincs elfogadott nyomvonala, a távlati tervek szerint a körgyűrű befejezéséhez

a 11. számú utat az M1-es autópályával kötnék össze a budai hegyeken keresztül. Budakalász csak abban az esetben támogatja az M0 út tervezett nyomvonalát, ha a települést elkerülő út is megépül; félő ugyanis, hogy a már ma is túlterhelt települési úthálózatnak további forgalomnövekedést kellene elviselnie. Az elkerülő út az Ürömrre vezető 1108. jelzésű út forgalmát vezetné el a településközpont elkerülésével a 1112. jelzésű út, illetve a 11. számú főút felé Budakalászt nyugatról elkerülve. Amennyiben az elkerülő út megépül, a község belső útjait forgalomtechnikai megoldásokkal mentesíteni lehet az átmenő forgalomtól.

Budakalászon a közúti közlekedés döntően személygépkocsik révén bonyolódik, az átmenő forgalom mellett jelentős a helyi lakosok autóközlekedése is. A község lakóinak gépkocsi-ellátottsága megfelelő, az 1000 lakosra jutó személygépkocsik száma meghaladja az országos, megyei és kistérségi átlagot is. Különösen szembetűnő ez az érték a hasonló népességkategóriájú városok átlagához viszonyítva, e településeken mindössze 301 autó jut 1000 lakosra, szemben a budakalászi 361-el. Az utak megfelelő lehetőséget biztosítanak a gépkocsi-közlekedés számára, ugyanakkor a jelentős átmenő forgalom miatt helyenként és időnként nagy a zsúfoltság.

A helyzet javulását az elkerülő út megépítése, vagy a belső úthálózat forgalomcsillapítása segíthetné, amely az átmenő forgalmat a községen kívülre terelné. A településen való parkolás helyenként nehézkes, a feltételek javítása új parkolóhelyek létesítésével lenne lehetséges. Nagyobb parkolók csak a bevásárlóközpontok környékén találhatóak, ezek azonban elsődlegesen a vásárolni érkezők kiszolgálását segítik. A távolsági autóbusz-közlekedés nem vagy csak perifériálisan érinti a községet, az így keletkezett úrt a HÉV szolgáltatása teljes egészében kitölti. Jelentősebb buszközlekedés csak a bevásárlóközpontok irányába történik, erre a célra a CORA buszjáratot közlekedtet a Békásmegyer–CORA–Szentendre–Pomáz–Budakalász–CORA útvonalon. A buszközlekedés fejlesztése érdekében az önkormányzat tárgyalásokat kezdeményezett a Volánbusz képviselőivel arról, hogy a 11. számú főúton közlekedő járatok térjenek be Budakalászra is. A legutóbbi egyeztetésen már konkrét megállóhelyek is szóba kerültek Szentistvántelepen a Zrínyi utcánál, a Faluháznál és a József Attila út körforgalomhoz közelebb eső részén. A volántársaság visszajelzése pozitív, a két megállóban remélhetőleg sikerül – a Magyar Közút Kht. jóváhagyásával – megállapodni.

A Megyeri híd és az M0 autóút

Az M0 autóút, illetve ehhez kapcsolódóan a Megyeri híd megépítése közvetlenül és közvetve is érinti Budakalászt, a város lakosságát. Az autóút tervezett hossza mintegy 108 km, ebből 2008-ra hozzávetőlegesen 79 km épült meg. Ennek viszonylag rövid szegmensét képezi a Budakalászt is érintő, 3874 méter hosszú, 2x2 sávossal kialakított északi szektor, amelynek részét képezi a Duna felett átívelő Megyeri híd. Az út jelentősége elsősorban utóbbi kapcsán kézzel fogható Budakalász számára, amennyiben a nyugat-keleti irányú közlekedési kapcsolatok erősítésével könnyen és gyorsan megközelíthetővé teszi a várost a folyó bal partjáról is. Ez egyrészt a munkaerőpiaci lehetőségek növekedésével járhat, másrészt a Budakalász kínált lehetőségek, szolgáltatások igénybevételeinek bővülését eredményezheti.

A Megyeri híd megépítése nemcsak Budakalász számára bír jelentőséggel, de a fővárost északról elkerülő nyugat-keleti irányú összeköttetés megteremtésével az országos közlekedési hálózatban is kitüntetett szerepet játszik. A híd Újpestet köti össze Budakalással a Szentendrei-szigeten keresztül, áthaladva a sziget és a Szentendrei-Duna-ág felett is. A híd valójában öt híd (kilenc hídszerkezet) együttese, amelyek közül a legjelentősebb a Nagy-Duna-ág felett átívelő 591 méter hosszú szerkezet, amely az ország első igazi ferdekábeles hídja. A Szentendrei-Duna-ág felett acél gerendahíd, a Duna fő ága felett ferdekábeles acélhíd épült, az árterek és a sziget felett feszített vasbeton szerkezete van. A hídon irányonként két forgalmi sáv került kialakításra az átlagosnál szélesebb leállósávokkal, amelyek később forgalmi sávokká alakíthatóak. A híd déli oldalára gyalogutat, északi oldalára kerékpárutat építettek. Az építkezés 2006-ban kezdődött az előkészítő munkálatokkal, a hidat 2008. szeptember 30-án adták át a forgalomnak. A híd teljes hossza 1861,35 méter, ezzel a Köröshegyi völgyhíd után Magyarország második leghosszabb hídja.

A híd és az autóút átadása nemcsak kedvező lehetőségeket biztosít Budakalász számára, kedvezőtlen hatásai legalább ilyen fontosak a település lakói számára. A híd által keltett forgalom a község átmenő forgalmának jelentős növekedését eredményezheti, jelentős környezeti és zaj-terheléssel párosulva. Ezért Budakalász úgy járult hozzá a híd és az útszakasz megépítéséhez, hogy ezzel egyidejűleg elkészül a települést északnyugatról elkerülő út is. Ez a mai napig nem történt meg, ezért a híd átadása érthető tiltakozást váltott ki a település lakóiból. Budakalász képviselő-testülete 2008. augusztus 26-án

tartott ülésén megtagadta hozzájárulását a Megyeri híd használatba vételéhez, mivel az ígért kormányzati beruházásokat (elkerülő út építése, zajvédő fal építése, közlekedésbiztonsági intézkedések, zöldsáv és védőerdő telepítése) nem hajtották végre. A híd átadását követően a Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium közlekedési szakállamtitkára szignálta a település megállapodás-tervezetét, amely megőrizte a korábbi szerződés minden lényeges elemét. A közlekedésfejlesztés éves összegét 250 millió forint + ÁFA mértékűre emelték, ennek első évi összege a beígért fejlesztésekre használandó fel. Szeptember 30-ától a község kezelésébe kerültek az állami utak a Szentendrei út, a József Attila utca, a Budai út és a Damjanich utca kivételével, mert ezek biztosítják az M0-ás út és Üröm közötti átmenő utat, ám az elkerülő megépülése után ezeket is átveheti a település. Az elkerülő út megépítése Budakalász elsődleges érdeke a környezeti terhelés csökkentése érdekében.

A környezeti északi szektora továbbépítésének tervezett első szakasza, a 10. számú főútra történő átkötés alagutas műszaki megoldással ismét érinti Budakalász közigazgatási területét mintegy 25–30 m-es mélységben, Üröm területén elhelyezett alagútszájjal. Ez további terhelést jelent a község számára, ezért ez esetben is fontos a tervezés és kivitelezés nyomon követése a község érdekeinek leginkább megfelelő vonalvezetés és technikai megoldások elérése céljából. Mivel a tervezett útpálya közelében védett értékek vannak, felmerült annak a lehetősége is, hogy a pálya Budakalász és Üröm között ne jöjjön a felszínre. E területen tovább, a közlekedési és a települési érdekeket egyaránt figyelembe vevő tárgyalásokra van szükség.

Belső úthálózat

A település belső úthálózata megfelelően kiépített, műszaki színvonala jónak mondható. A város fő ütőereit a 1108., 1111. és 1115. jelzésű utak képezik, erre kerültek felfűzésre a települési mellékútvonalak. Mind a főutak, mind a fontosabb gyűjtőutak aszfaltozott felületűek, de a mellékutak jelentős hányada is szilárd burkolattal rendelkezik. E téren az utóbbi időszakban is jelentős fejlesztések történtek, felújították az 1108. számú út 3+191 és 4+480 kilométerszelvények közötti szakaszát, és új aszfaltburkolatot kapott több utca (Magyar utca, Sport utca, Damjanich utca) is. A város teljes úthálózata mintegy 102,6 km, ennek döntő része önkormányzati kezelésben van. A belterületi utak hossza 54 km, ennek 70%-a szilárd burkolatú. Az utak egy része régi építésű, minősége nem megfelelő, ennek javítása érdekében a témában meghirdetett pályázatokon az önkormányzat rendszeres – és többnyire

sikeres – pályázó. A szilárd burkolattal nem rendelkező utak nagy részére érvényes építési tervek állnak az önkormányzat rendelkezésére, ezek kiépítésére szintén pályázati támogatások igénybevételével lesz lehetőség. A közelmúltban elkészült az Alsóvár, a Szent László, a Galamb és a Zrínyi utca felújítási munkái komplett kivitelezés keretében. A belső úthálózat fejlesztésben további fontos szempont, hogy a települést kettészelő HÉV-vonalon a gépjárművel és gyalogosan történő átjutás gyorsabb és több helyen is lehetséges legyen.

Az elavult utak állapotának javítása, korszerűsítése – a porképződésük ill. balesetveszélyei miatt, a személyi és környezeti károk megóvása érdekében – elengedhetetlenül fontos.

Kerékpáros közlekedés

A kerékpáros közlekedésnek *jelentős hagyományai vannak a térségben és a településen is.* A kerékpárt munkába járásra, bevásárló forgalomban és sport, illetve rekreációs célból is használják. Budakalász területén napjainkban mintegy 11 km hosszú kiépített kerékpárút van. A legutóbb elnyert pályázat során 2006–2007-ben mintegy három km hosszan épült kerékpárút a Békásmegyert Budakalásztól elválasztó Barát-patak gátjától a település északi – Szentendrével közös – közigazgatási határáig, csatlakozva a Római parton végigfutó kerékpárúthoz.

A külterületen kiépített kerékpárutak közül a Luppya-szigeti úti csatlakozik a Duna-parton kiépített úthoz, összeköttetést teremtve a város és – a Római parton keresztül – az Árpád híd között. A 11. számú úttal párhuzamosan haladó, az Eurovelo6 európai kerékpáros útvonal részét képező kerékpárút szintén áthalad a város területén, északi felé Szentendre, déli irányban a főváros felé teremtve kapcsolatot. A 11. számú út melletti kerékpárút össze van kötve a Duna-parton futó kerékpárúttal és Budakalász többi kerékpáros útvonalával is. A kerékpárutak mellett a város kevésbé forgalmas közútjai szintén használtak a kerékpáros közlekedés résztvevői által.

Gyalogos közlekedés

A település kiterjedt utcahálózattal, jelentős hosszúságú kiépített járdarendszerrel rendelkezik. A kiépített járdahálózat hossza 31,184 km, amely teljes egészében az önkormányzat tulajdonában van.

Köztisztaság, hulladékkezelés

Budakalász Város önkormányzati rendeletei megfelelő törvényi háttérrel biztosítanak a helyi hulladékgazdálkodás számára. Önkormányzata a települési szilárd hulladék összegyűjtésről, elhelyezésről valamint ártalommentes elhelyezéséről kötelező helyi közszolgáltatás útján gondoskodik.

A szelektív hulladékgyűjtés ösztönzése érdekében az Önkormányzat a közszolgáltató közreműködésével hulladékgyűjtő udvart üzemeltet, szelektív hulladékgyűjtő szigeteket működtet, valamint bevezetésre került a „házhoz menő” szelektív hulladékgyűjtés is. A szárazelem gyűjtő edények kihelyezése és lakossági veszélyeshulladék-gyűjtő akciók szervezése is minden évben megvalósul. A törvényi előírásoknak megfelelően az elhullott állatok tetemeinek elszállítása és ártalmatlanítása is megoldott. Folyamatosan sor kerül újabb közterületi hulladékgyűjtő edényzetek beszerzésére, felállítására és a régiek javítására.

Az illegális hulladéklerakás Budakalász területén is jelentős probléma. A lerakások folyamatos nyomon követése, felderítése és felszámolása jelentős terhet jelent az önkormányzatnak. Az illegális lerakások megszüntetésének leghatékonyabb eszköze a megelőzés és tudatformálás. A beazonosított lerakók szankcionálása ugyanolyan fontos, mint a lakosság folyamatos tájékoztatása és a közös akciók megrendezése (pl.: Várostartarítási nap).

Az illegális hulladéklerakók felszámolását folyamatosan végezzük. A településen jelenleg áprilistól – novemberig kéthetente gyűjtik szelektíven a zöldhulladékokat, valamint az évente kétszer házhozmenő lomtalanítással.

A fent felvázolt feladatokon kívül is számtalan feladatot valósít meg Önkormányzatunk, és folyamatosan törekszik a környezet állapotának javítására (hangsúlyt fektet a különböző környezetvédő és állatvédő civil szervezetek és egyesületekkel való kapcsolat tartására, kiemelt fontosságú önkormányzatunknak a környezettudatos szemléletet erősítő tevékenységek ösztönzése, gyepmesteri feladatok ellenőrzésére, kártevők elleni védekezésre stb.)

Épített környezet

A települési környezet az ember által mesterségesen kialakított anyagi rendszer, amelynek alapvető funkciója az ember mindennapi életéhez elengedhetetlen társadalmi szükségletek kielégítése.

A város polgárainak, a településre érkező vendégek, az átutazók közérzetét alapvetően befolyásolja a település közterületeinek, utcáinak állapota, tisztasága, rendezettsége.

Rendezett településkörnyezeti megjelenés, gondozott utcák jellemzik a települést. Összességében megfelelő a városkép.

A települési környezet állapotát jellemző tényezők:

- az épületek állapota, a települési infrastruktúra és a köztisztaság helyzete,
- az iparból és közlekedésből adódó légszennyezés,
- a közterületek állapotának elhanyagolása pénz hiányában,
- a települési zöldfelület aránya.

Az emberi egészség alakulásának környezeti összefüggései:

Az emberiség a természet szerves része. Befolyását a természetre létszámának nagyságrendje, valamint a természetre kifejtett hatása határozza meg: 1) lakónépesség, 2) élveszületés, 3) halálozás,

A település levegőtisztasági állapotát az ipar, a közlekedés, a lakossági tüzelési technikája és a biológiai eredetű légszennyező anyagok befolyásolják.

A földutak szilárd burkolattal történő lefedése hozzájárul az ülepedő por mennyiségének csökkenéséhez.

A szilárd tüzelőanyag felhasználása, a földgáz program megvalósulása kapcsán, lényegesen csökkent illetve további csökkenéssel lehet számolni, ami szintén javíthatja a város levegőjének tisztaságát.

A biológiai eredetű légszennyezők közül legjelentősebb a parlagfű allergizáló hatása, de a nyír, kőris, mogyoró pollenek hatását is figyelembe kell venni a város belterülete fásítási tervének elkészítésénél, gondoskodni kell a parlagfű szervezett és hatékony irtásáról.

A lakosság jó minőségű, tiszta vízzel való ellátása alapvető fontosságú.

A közlekedésből, üzemek működéséből eredő magas zaj szintek káros hatással vannak az emberi egészségre.

Épített környezet:

A "belterületi" épített környezet védelméről a Helyi Építési Szabályzat, Szabályozási Terv, szabályozási, tilalmi előírásokkal, továbbá a védettségek rögzítésével koordinálható.

Az épített környezet állapotával kapcsolatos fő problémák:

- a, a lakásállomány, a lakóépületek állapotának romlása, (*lakásállomány*),
- b, a középületek, közterek (pénzügyi források hiánya, kialakult emberi magatartásformák, viselkedéskultúra) (*közlekedés*),
- c, műemlék jellegű épületek állapotromlása.

A belterület rendelkezik vezetékes ivóvíz-, villany-, gáz-, csatorna- és telefonhálózatokkal. A lakosság ellátását Posta, vegyes élelmiszerboltok, vendéglátó helyiségek végzik.

Lakosság (környezet-egészségügy)

A település népességszáma 1960-ig egyenletesen, évtizedről évtizedre kismértékben növekedve változott, amit az 1960-as évektől 1980-ig egy gyors, exponenciális növekedés követett, amelyben nagy szerepe volt a fővárosi betelepülés adminisztratív tiltásának. Ebben az időszakban, az ország főként agrárvidékeiről érkezők telepedtek le a községben. A Budapestről való kiköltözés ebben az időszakban még a kisebb részt tette ki. Az 1990 után megváltozott társadalmi-gazdasági helyzet új területi folyamatokat indukált, amelyek közül az egyik leglátványosabb a Budapest környéki szuburbanizáció megindulása. Ez a folyamat igen erősen érintette Budakalászt is, hiszen az elmúlt 11 év alatt lakossága több mint 1.500 fővel nőtt.

A település népsűrűsége 627 fő/km^2 , amely közel hatszorosa az országos átlagos értéknek, de a kistérségi átlagot is több mint háromszorosan múlja felül. A kistérségben Budakalászon a legmagasabb az egy km^2 -re jutó átlagos népességszám. Mindez komoly hatással van a település beépítettségére, a zöldterületek nagyságára és a környezetterhelésre is.

Az országban általános tendencia, hogy csökken a foglalkoztatottak száma és nő az inaktív keresőké. Mindez nem kerülte el Budakalászt sem, így mára a foglalkoztatottak aránya 42%. Ez az érték az ország többi településéhez

viszonyítva kedvezőnek mondható, amiben igen nagy szerepe van az alacsony munkanélküliségnek is. A foglalkoztatottak számának csökkenésével párhuzamosan jelentősen nőtt az inaktív keresők aránya –akik legnagyobb csoportját a nyugdíjasok alkotják–, amely a lakosság fokozatos elöregedésének az eredménye. Az inaktívok számának növekedésében azonban szerepet kapott az is, hogy a rendszerváltás utáni gazdasági válság miatt sokakat előnyugdíjaztak, illetve számottevően megnőtt a rokkant nyugdíjasok száma is.

A lakosság foglalkoztatásában ma már a szolgáltatási ágazatoknak kiemelt szerepe van. Az aktív keresők közel háromnegyede dolgozik a terciér és kvaterner szektorban, és jelentősen lecsökkent az előző népszámláláshoz viszonyítva az iparban és építőiparban foglalkoztatottak aránya. Mindez annak a következménye, hogy a lakosság foglalkoztatásában kiemelt Budapest szerepe, amely mára erősen terciérizálódott. A főváros funkcióit ma már a különböző szolgáltatási ágazatok (közigazgatás, gazdasági és pénzügyi szolgáltatások, K+F, stb.) adják és az ipar jelentősége nagyon visszaszorult.

A foglalkozási szerkezet nem tér el a kistérségi átlagtól sem, ami jelzi, hogy az egész térség Budapest-függősége a munkaerőpiacon meghatározó.

Zaj- és rezgésterhelés

A települést terhelő közlekedési zaj az egyik legkomolyabb környezetvédelmi probléma. A zaj mértéke napszakonként, valamint helyszínenként is változik. A legterheltebb területek a vasút (HÉV) nyomvonala mentén lévő területek, az Ország út, Szentendrei út, Budai út, Damjanich utca és a Pomázi út. A legsűrűbb forgalom a reggel 5-8h közötti, illetve a délután 15-18h közötti időszakra tehető. Az esti-éjszakai időszakban ritkábban közlekedő HÉV ebben az időszakban okozhatja a legtöbb kellemetlenséget.

A település szerkezetéből és az utcák keresztmetszetéből adódóan a közúti forgalom okozta zajok ellen nehezen lehet védekezni, ebben az esetben csak a forgalomcsillapítást lehet megoldás.

A lakosság tudatformálása

A lakosság környezethez való viszonyát a társadalmi és családi háttér, a közösségi lét, a települési és megyei önkormányzat környezeti stratégiája is befolyásolja.

Városunk környezettudatos stratégiájának alakításához figyelembe vesszük a lakossági véleményeket, a társadalmi kezdeményezések célját és folyamatát.

Célunk, hogy teljesebb képet kapjunk arról, hogyan érdemes a tájékoztató-tudatformáló stratégiánkat alakítani.

A város vezetése számára fontos a környezeti nevelés hatékonyságának növelése, nemcsak a gyermekek estében, hanem a lakosság környezeti tudatosság széleskörű elsajátítása érdekében is. A természeti és épített környezet, a lakosság egészségének megóvása érdekében kiemelt figyelmet szentel az Önkormányzat a környezet- és egészségvédelmi feladatok ellátásának. (Hulladékgazdálkodás, környezetvédelmi programok szervezése, a település virágosítása, parlagfő elleni védekezés, rekreációs lehetőségek fejlesztése.)

Az Önkormányzat számára fontos, hogy az egyén, a család és a társadalom magasabb szintjein is megfogalmazódjon a mindennapi, rövid- és hosszútávon tapasztalható környezeti gondokra való odafigyelés gondolata. Erre nem csupán környezetvédelmi szabályok, intézkedések bevezetésével van szükség, hanem folyamatos, tudatos szemléletformáló tevékenységgel is. Kitűnő lehetőség a környezettudatos szemlélet formálására a közös sportrendezvények, valamint az Európai Autómentes Naphoz kapcsolódó rendezvények szervezése.

Budakalász és a környező települések lakosai számára évek óta hagyományosan rendezünk szabadidő programokat, az Autómentes Naphoz kapcsolódóan a város kerékpár- és közútjain rendezzük meg a Tour de Kalász kerékpáros túraversenyt, tavasszal és ősszel az Omszk-tó körül a Tófutást, május 1-jén a hegyi túra- ill. futóversenyt, a Kevély-futást.

Az egészséges életmódra nevelés és a környezeti fenntarthatóság jegyében támogatjuk intézményeinkben - a nevelési szempontokkal összhangban - a kulturált, esztétikus környezet megóvását, a mozgási, sportolási lehetőségek biztosítását.

A város nevelési-oktatási intézményeiben a gyermekek egészséges életmódra neveléséhez szükséges feltételrendszert biztosítja az önkormányzat:

- Egészséges, biztonságos munkakörnyezet kialakításának támogatása (gyalogos és kerékpáros közlekedés, munkavédelmi intézkedések, prevenció)
- Iskola-egészségügyi ellátás, szűrések (iskolaorvos, védőnő foglalkoztatása, fogászati, gyógy-testnevelési szűrések, stb.)
- Sportolási, rekreációs és rehabilitációs lehetőségek, programok biztosítása (biztonságos játszóterek, sportudvarok, tornatermek; gyógy-testnevelés, tömegsport lehetőségek, diáksport-körök, turisztikai szakkörök, úszásoktatás további támogatása).

Óvodások és bölcsődések környezet-tudatosságra nevelése

Budakalászon két óvoda működik, a Nyitnikék Óvoda és Telepi Óvoda, az utóbbi zöldóvoda. Mindkét óvodában az Állatok napja, Víz Világnapja, Föld napja, Madarak, Fák napja alkalmából különböző környezetvédelmi programokat, ismeretterjesztő foglalkozásokat, kirándulásokat szerveznek az óvodapedagógusok.

A szülők segítségével szelektíven gyűjtik a műanyag palackokat, kupakokat, valamint az üveg-, fém- és papírhulladékot.

Az óvodások egészséges életmódra nevelésében fontos szerepe van az Európai Autómentes Napon megrendezésre kerülő programokon való részvételüknek, illetve a hagyományosan mindig a nagycsoportosok részére tavasszal és ősszel megrendezésre kerülő Ovis mezei futóversenynek.

Iskolások környezet-tudatosságra nevelése

A város mindkét általános iskolája, a Kalász Suli Általános Iskola és a Szentistvántelepi Általános Iskola is ökoiskola.

Minden év szeptemberében szelektív hulladékgyűjtést szerveznek a két általános iskola diákjai részvételével (papír, PET palackok, műanyag kupakok).

Ősszel és tavasszal nagytakarítást végeznek az iskola udvarán és környékén: szemét összegyűjtése, avar összetakarítása, növények ültetése.

Természettudományi versenyeket szerveznek minden évben. Részt vesznek regionális és országos környezetvédelmi versenyen, valamint a környezetvédelemmel kapcsolatos rajzversenyeken.

Az iskolai életben a következő tevékenységekkel segítik, védik, óvják a természetet, a környezetet:

Tantárgyi órákon:

- Alkotások, képek készítése termésekből
- Az évszakok megfigyeltetése, ábrázolása
- Az állatok, növények élőhelyeinek megfigyeltetése
- A közlekedés szabályainak ismertetése, gyakoroltatása
- Kerékpáros közlekedés, kerékpár karbantartás, működtetés ismerete

Témanapok szervezése a megyés játékok keretében:

- Autómentes nap
- Az állatok világnapja
- Sport nap
- Környezetvédelmi nap

Mindkét általános iskolában megemlékeznek még a Föld napjáról, s bekapcsolódnak a tavaszi várostakarításba is. A tanév során folyamatosan tisztán tartják iskoláink környékét.

Tanításhoz szükséges felszerelések megválasztásában igyekeznek természetbarát eszközöket választani.

Egyéb programok:

kirándulások lakóhelyünkön, túrák a környéken, növények ültetése és nevelése, madarak téli etetése, természetismereti filmek vetítése, szelektív szemétyűjtésre felhívni a figyelmet, erdei iskolák, nyári táborok szervezése.

Minden évben az "Autómentes nap"-on ösztönzik a gyermekeket, hogy kérjék meg szüleiket, hogy ezen a napon ne használjanak autót, illetve ők is kerékpárral, vagy ha tehetik, gyalogosan közlekedjenek, ezzel ösztönözvén a környezettudatos életformát.

Az Autómentes Napon a Kalász Suli és a Szentistvántelepi Általános Iskola előtt - a lezárt útszakaszokon - különböző környezetvédelmi vetélkedők, játékok, sportprogramok kerülnek évről-évre megrendezésre, melyen a város általános iskolás diákjai és az óvodások egyaránt részt vesznek.

Fenntarthatósági tervek és célok

A települési környezet tisztasága

A közvetlen települési környezet képezi az ember mindennapi életterét. A települési közterületek (utak, járdák, parkok állapota) rendezettsége, tisztasága, a megfelelő növényzet – elsősorban őshonos, tájba illő fajok felhasználásával - nagymértékben javíthatja az ott élők közérzetét. A tisztaság és a növényzet számottevően növeli az ingatlanok értékét is.

A szerepe van a káros környezeti hatások, a porterhelés a gáz állapotú szennyező anyagok és a zaj csökkentésében.

Cél: Kevesebb környezeti stresszhatást eredményező, jobb környezeti állapotjellemzőkkel rendelkező települési környezet kialakítása és fenntartása.

Feladat:

- Önkormányzatnak felül kell vizsgálni a rendeletben szabályozott közterületek tisztántartásának rendjét, rögzíteni mind a lakók, mind az önkormányzat kötelezettségét.
- A folyamatosan használaton kívüli, beépítetlen belterületi magáningatlanok rendben tartására, gondozására kötelezettség előírása, ellenőrzése, végrehajtása.
- A településen közterület felügyelő felelős a köztisztaságért, és annak érdekében, hogy még hatékonyabban elláthassa feladatát, növelni kell a műszaki-, tárgyi-, jogi-, és anyagi feltételeket. A szemelőkkel szembeni hatékonyabb fellépés, tettenéréssel és bírság kiszabásával.
- A településen szemétyűjtők kihelyezéséről és folyamatos fenntartásáról gondoskodni kell. A kihelyezésnél és pótlásnál figyelembe kell venni a jelentkező lakossági igényeket. Ezzel a forgalmas közterületeken képződő hulladék kulturált gyűjtése és elszállítása megoldható. Továbbá szankciók érvényesítésével, tettenéréssel, pénzbírsággal kell megoldani a drága szemétyűjtő edényeket megrongálókat.

Csapadékvíz-elvezetés

Jelentős problémát okoz a megfelelő csapadékvíz elvezető rendszer hiányossága. Jelen esetben nagyobb záporok esetében az utak szolgálnak vízelvezőként. További probléma a meglévő vízelvező árkok nem megfelelő állapota, melyek sok esetben alkalmatlanná váltak a csapadékvíz elvezetésére.

Cél: A kiépített és épülő csapadékvíz-elvezető rendszer fejlesztése, országos átlagot meghaladó állapot elérése, megfelelő karbantartás megvalósítása.

Feladat:

- Ki kell építeni a település teljes területén a csapadékvíz-elvezető és tisztító rendszert.
- A településen a csapadékvíz elvezetése szikkasztóárkokba történik, mely árkok karbantartásáról és tisztításáról folyamatosan gondoskodni kell.
- Az újonnan létesítendő, illetve a felújítandó utak tervezésekor ki kell térni

a csapadékvíz elvezetésére is, és a kivitelezés során csak olyan útépitést hajthatnak végre, amelyben a csapadékvíz elvezető rendszert megnyugtatóan tudják kiépíteni.

- Csapadékvíz elvezető árokba szennyvizet, vagy állattartás hulladékait tartalmazó szennyvizet még előtisztítás után sem szabad bevezetni.

Kommunális szennyvízelvezetés és kezelés

A jelenleg is elvétve alkalmazott hagyományos szennyvízkezelés környezeti, gazdasági és társadalmi szempontból hosszabb távon nem fenntartható. Budakalász város területén a keletkező szennyvíz elvezetése és megfelelő kezelése a szennyvíztelepen zajlik.

Cél: Budakalász teljes csatornázottságának kiépítése, a közcsatorna hálózatra csatlakozott ingatlanok számának növelése

Feladat:

- Szennyvíztisztító telep megépítése, csatorna hálózat építésének folytatása, csatorna bekötések számának növelése

Kommunális hulladékkezelés

A hulladékgazdálkodás nem képzelhető el megfelelő műszaki védettséggel rendelkező, megfelelő környezeti feltételek közé telepített hulladékgazdálkodási létesítmények nélkül. A településen begyűjtött szilárd hulladékokat a Saubermacher-Bicske Kft. szállítja el a bicskei hulladéklerakóra.

Prioritások:

- Tevékenységek korlátozása, állapotfelmérés a hulladéktermelők körében
- Szelektív hulladékgyűjtés „népszerűsítése”
- Kommunális folyékony hulladék gyűjtésére és kezelésére csatornahálózat kiépítése
- A település lakossága környezetközpontú szemléletének kialakítása

Cél: Korszerű hulladékgyűjtés megvalósítása

Feladat:

- Az illegális szemétkerakó-, és szennyező anyag ürítési helyek felszámolása, a tevékenység tiltásának táblával jelölése. A területek rendszeres ellenőrzése. A tevékenység gyors és hatékony végrehajtása érdekében igénybe kell venni a közhasznú munkásokat – megfelelő szerszámokkal, szállító járművel ellátva – a szükséges irányítás mellett. Ezt a tevékenységet nem kampányszerűen, hanem folyamatosan szükséges végezni, mivel az a tapasztalat, hogyha valahol leraknak egy kisebb kupac szemetet és az nincs rövid időn belül eltakarítva, akkor az rövid időn belül felhalmozódik.
- A termékdíjas hulladékok teljes körére kiterjedő szelektív hulladékgyűjtési rendszer propagálása.
- A háztartási hulladékban lévő veszélyes hulladékok szelektív gyűjtési rendszerének teljes körű kiterjesztése.
- Az építési és bontási hulladékok illegális lerakásának megelőzése az építéshatósági eljárások során.
- Felvilágosító-tudatformáló tevékenység a lakosság körében a hulladékmennyiség csökkentése, a szelektív gyűjtés szabályainak közös kialakítása és betartása érdekében.

Zaj- és rezgés elleni védelem

A környezet általános védelméről szóló 1995 évi LIII. törvény 31. § szerint a zaj – és rezgés elleni védelem keretében műszaki, szervezési módszerekkel kell megoldani:

- a zaj- és rezgésforrások zajkibocsátásának, illetve rezgésgerjesztésének csökkentését,
- a zaj- és rezgésterhelés növekedésének mérséklését vagy megakadályozását,
- a tartósan határérték felett terhelt környezet utólagos védelmét, valamint,
- a passzív akusztikai védelmet (intézkedési terv kidolgozása során) a tervezett fejlesztések és terület felhasználások zajvédelmi szempontú vizsgálata során.

Cél: A lakosság egészségvédelme, a településen pihenést, kikapcsolódást kereső vendégek nyugalma érdekében a környezeti zajok elfogadható szintre mérséklése.

Feladat:

- Zaj- és rezgés elleni védelem bármely zajt kibocsátó létesítmény csak abban az esetben üzemeltethető, vagy építhető, illetve bármely tevékenység csak abban az esetben folytatható, ha az általa kibocsátott zaj mértéke a környezetben a vonatkozó rendelet szerinti határértéket nem haladja meg.
- A gazdasági területi és lakóterületi funkció megengedett zajterhelési határérték eltérése 10 dB. A zajhatás csillapítása érdekében a gazdasági terület határán belül egy 20 m széles, háromszintű, vegyes fajú, örökzöldeket is tartalmazó zajvédő cserje- és erdősávot javasolt telepíteni. A gazdasági területek körüli mezőgazdasági területek ne legyenek beépíthetők.
- Zajkibocsátással járó tevékenység (üzemlétesítés, felújítás, üzembe helyezés, építés) megkezdése előtt a területileg illetékes felügyelőségtől zajkibocsátási (emissziós) határérték megállapítását kell kérni és annak betartásáról gondoskodni kell.
- A közút zajcsökkentése passzív zajvédelmi intézkedésekkel érhető el (növénytelepítés, az út felőli védendő épületek nyílászáróinak zajvédő üvegezése).

Levegőtisztaságvédelem

Az utóbbi két évszázadban a földön a levegő összetétele jelentősen megváltozott, ugyanis egyes légköri nyomgázok és aeroszol részecskék légköri mennyisége világszerte rohamosan emelkedik. Az emberiség létfeltételeit is veszélyeztető következmények elkerülése csak nemzetközi összefogással lehetséges, amelyben Magyarországnak és a településnek is az arányos felelősség elve alapján kell szerepet vállalnia.

Az éghajlatváltozás kockázatát csak az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésével lehetséges megelőzni. E gázok kibocsátása az energiatermelés, a közlekedés, egyes ipari tevékenységek és az intenzív mezőgazdasági termelés rovására írható, így a légkör védelme végső soron a nemzetgazdaságokat átszövő energetikai, közlekedési infrastruktúra, illetve a termelési-termesztési rendszerek fenntarthatóbb fejlesztését jelenti.

A globális folyamatok mellett helyi szinten nem az üvegházhatású gázok, hanem az emberi egészséget, az ökológiai rendszert és az épített környezetet is fenyegető légszennyező anyagok okoznak komoly gondokat. Ezek forrásai szintén az energetikai és más iparágak, a mezőgazdaság, a közlekedés, a szolgáltató ágazat, a lakossági fűtés – tehát antropogén eredetűek. Olykor a természet maga is nagymértékben hozzájárul a légszennyezéshez (vulkán kitörés, aszály, hévízforrások, stb.). A légszennyezők e csoportjának hatása általában jóval gyorsabban érzékelhető (napok, hetek, súlyos esetekben percek alatt), mint az üvegház hatású gázok esetében.

A légszennyező anyagok szilárd (por, korom, pernye), gáz (kéndioxid, nitrogén oxidok, kénhidrogén, ammónia, szénmonoxid, metán, alacsony forráspontú szerves anyagok) és gőz (üzemanyag gőzök, közepes és magas forráspontú szerves anyagok) lehetnek. A szilárd légszennyezőkhöz gyakran kötődnek az egészségre különösen káros szerves mikroszennyezők (policiklikus aromás vegyületek, dioxinok, oldószer-gőzök, stb.). Ezen anyagok egy része a légkörben rövid élettartamú, így csak a kibocsátási pont szűkebb környezetében (néhány 100 m – néhány km) van jelentős hatásuk. Ugyanakkor egyes anyagok (pl. savas oxidok) regionális, mások (freonok, perzisztens szerves vegyületek) globális szinten is kifejtik káros hatásukat.

A települési környezetvédelmi programban nagy figyelmet kell fordítani a légszennyezők e csoportjába tartozó anyagok csökkentésére is, mivel ezek lokálisan és rövidtávon hatnak mind a lakosság egészségi állapotára, mind pedig az élővilágra és az épített környezetre.

A településen az ipar relatíve kisebb jelentőségű, így környezetterhelő tevékenység a közlekedés. A forgalom jelenleg rendszerint műszaki védelem nélkül érkezik a településre, s gyakorlatilag a járművezetők belátásán múlik a sebességcsökkentés. A közúti közlekedési kibocsátások alakulásában három tényező játszik fontos szerepet: az üzemanyag és a gépjármű-állomány minősége, valamint a gépjárműhasználat mennyisége.

Cél: A jó levegőminőség fenntartása, a település környezeti levegőminőségének javítása, különösen a NO₂, SO₂, és az ülepedő porszennyezés vonatkozásában.

- A belterületi állattartás miatti szaghatás allergizáló következményeire való felhívás, a belterületi állattartás jogszabályi környezetének felülvizsgálata, szigorítása.

- A település belterületén lévő rendszeresen kezelt zöldfelület, park, virágágyás talaja megfelelő morzsás szerkezetű, de szerves anyagpótlásuk a változókéony időjárás miatt folyamatosan szükséges.
- Játszótér vagy parkoló céljára használt zöldfelületek kitaposott növényzetét pótolni kell és az eredeti funkcióját helyreállítani, vagy valós igény esetén kiépített pormentesített utat, parkolót kell létesíteni.
- Jelentős porszennyező források a városba a burkolt úttest és a járda, illetve kerítés közötti növényzet nélküli területek, tisztítatlan járdák. Ezek rendben tartása érdekében érvényt kell szerezni az ingatlantulajdonosok, használók ez irányú kötelezettségeire vonatkozó előírásainak, és kezdeményezni kell a növényzet nélküli felületek gyepesítését.
- A közterületen tárolt építési- és bontási anyagokat (homok, folyami sóder, bontási törmelék, stb.) takarással kell ellátni a porszóródás megakadályozása érdekében. A takarás alkalmazását a közterület-használati engedélyben kell előírni.
- A pollenszennyezés mértékének csökkentése érdekében a kezelt zöldfelületeken a kaszálást a virágzás előtt minden esetben el kell végezni. A közterületek fásítása és a fafajta váltás során a légszennyezés szempontjából kedvezőtlen hatású fafajok (nyárfa, nyírfa, platán) telepítését kerülni kell.
- A települési zöldfelületek mennyiségét és minőségi állapotát továbbra is fejleszteni szükséges.
- Megújuló energiaforrásokra való áttérés ösztönzése.
- Fosszilis energiahordozók hatékonyabb átalakítása (kis fajlagos szennyezőanyag-kibocsátású, korszerű tüzelőberendezések alkalmazásának támogatása).
- A káros kibocsátás csökkenését eredményező építőipari, építészeti megoldások megvalósításának támogatása, ösztönzése (passzív napenergia hasznosítás, hőszigetelés).

- Az avarégetés káros hatásának, a komposztálás hasznosságának propagálása, illetve az avarégetés rendjének, tiltásának szabályozása önkormányzati rendelettel, ezzel párhuzamosan a zöldhulladék rendszeres, közszolgáltató általi gyűjtése.

Ivóvízellátás

A víz alapvető, pótolhatatlan lételeme minden élőlénynek. Az érintetlen vagy természetközeli állapotú tiszta felszíni vizek a biodiverzitás megőrzése szempontjából kiemelt jelentőségűek. A víz természeti erőforrásként is értékes. A felszíni és felszínalatti vizeket megannyi gazdasági tevékenységhez használják fel: turizmus, mezőgazdaság, ipar, bányászat és nem utolsósorban természetesen ezek az ivóvíz legfőbb forrásai. A víz megújuló természeti erőforrás, azonban a 3. Víz Világ Konferencián (Kiotó, 2003. március) is megfogalmazásra került az utóbbi évtizedek azon jelentős felismerése, hogy nem körültekintő használata és a globális igények szakadatlan növekedése (népességnövekedés a gazdasági növekedés, fogyasztás, „életszínvonal” növelés kényszerével párosulva) következtében az egészséges édesvíz hiánytól szenvedő lakosság aránya rohamosan emelkedik, a fenntarthatóságot veszélyezteti, mitöbb, diplomáciai vagy akár fegyveres konfliktusok robbanhatnak ki a nem is oly távoli jövőben. Ennek elkerülése, érdekegyeztetés, a vízkészletek takarékosabb felhasználása érdekében számos globális kezdeményezés indult, mint pl. a „Water for Peace” – Víz a Békéért – program.

Cél: Ivóvízbázis védelme, a vízminőség javítása, a fenntartható vízkészlet-gazdálkodás megteremtése.

Feladat:

- Azokat a lakosokat, akik nem csatlakoztak még rá a hálózatra, meg kell győzni a rendszer előnyeiről.
- A kutak területén védőterületek kijelölése szükséges a 123/1997. (VII.18.) Kormányrendelet alapján

Energiagazdálkodás

Világszerte erős törekvés mutatkozik a megújuló energiaforrások hasznosítására, egyrészt a fosszilis energiahordozók felváltása, másrészt a környezeti kockázat csökkentése, harmadrészt pedig az energiaexport függőség csökkentése érdekében (az Európai Unió energiaexportja 70 %, amit 2010-ig 50%-ra kíván csökkenteni). A megújuló energiaforrások alkalmazása a terület- és

gazdaságfejlesztés kiemelkedő fontosságú területe gazdasági, szociális és környezeti szempontból egyaránt. A hagyományos fosszilis energiahordozók (kőszén, kőolaj, földgáz) ára egyre inkább emelkedik és utóbbiak esetében a készletek kimerüléséhez közeledve hosszabb távon még erőteljesebben fog emelkedni, amivel a lakosság jelentős része képtelen lesz lépést tartani. Másrészt, a kőolaj és gázárak növekedése nyomást fog gyakorolni a kőszén felhasználás növelése irányában, amely a már ismert környezetvédelmi problémák (savas eső, pernye, stb.) ismételt súlyosbodásához vezet, amennyiben megfelelő alternatív energiaforrások fejlesztése nem történik meg. Az elkövetkező 1-2 évtized átmeneti állapotnak tekintendő, amikor a hagyományos energiahordozók közül a legkisebb szennyezést okozó földgáz használatát célszerű növelni.

Feladat:

- Budakalász villamos energia ellátását az ELMŰ NYRt biztosítja. A rendszer üzemelését, fenntartását, karbantartását az Rt végzi az Önkormányzat közreműködésével.
- A közvilágítás céljából működtetett hálózat rekonstrukciójakor vagy új hálózatok kiépítésekor, a hagyományos izzók, lámpák lecserélésekor törekedni kell az energiatakarékos nátrium lámpák és kompakt fénycsövek alkalmazására, illetve ezzel egyidejűleg a lámpatestek egységesítésére.
- A gázenergia ellátás kapacitási és infrastrukturális oldalról megoldott. Ez által a településen mind a szilárd, mind a folyékony energiahordozók iránti igény minimális.
- Fenntartható fejlődés szempontjából nélkülözhetetlen az alternatív energiaforrások előtérbe kerülése a hagyományos energiahordozókkal szemben. Az alternatív energiák közül elsősorban a geotermikus energia, vagyis a termálvíz jöhet szóba. Másodsorban számításba jöhet még a mezőgazdaságból származó biomassa.
- Energiahatékonysággal, megújuló, alternatív energiaforrások alkalmazásával összefüggő ismeretek népszerűsítése, terjesztése, az iskolai oktatásba történő beillesztése, kampányok, tanfolyamok szervezése, kiadványok szerkesztése.

Zöldterület-gazdálkodás

Az épített környezet, azaz a település védelme, fenntarthatóvá, élhetőbbé tétele természetvédelmi, tájvédelmi, környezetegészségügyi és nem utolsósorban érzelmi-hangulati, mentális kérdés. Természetvédelmi kérdés abban a tekintetben, hogy hogyan illeszkedik az ökoszisztémába, mekkora térrészt foglal el és mekkorát használ fel. Tájvédelmi, tájlesztéskai kérdés, hogy beleilleszkedik-e a tájszerkezetbe, vagy inkább további megbontását, feldarabolódását okozza. A település szerkezete, zöldfelület-rendszere, arculata nagyban meghatározza a lakosság hangulatát, egészségét, azaz döntően befolyásolja az életminőséget.

A település épített világa, az épületek, utak, műszaki létesítmények rendszere biztosítja a település működőképességét, az egyes települési funkciók közti szükséges kapcsolatokat.

Cél: Kevesebb környezeti stresszhatást eredményező, jobb környezeti állapotjellemzőkkel rendelkező települési környezet kialakítása és fenntartása.

Feladat:

- A fák a zöldfelületi rendszer legfontosabb elemeit alkotják, és környezetvédelmi szempontból is domináns a szerepük.
- Problémát okoz az öregedő fák, az utcai gyümölcsfák magas aránya, valamint az elmúlt évtizedekben vezeték alá ültetett erős növésű fák. Ez tervszerű és folyamatos fasorleváltásokat tesz szükségessé a következő 20 évben, illetve ez a munka soha nem is ér véget.
- A település jól fásítottnak számít, azonban a fajok összetételét, arányát a következő években folyamatos munkával módosítani kell a megfelelő irányba (Egyes fajok arányának csökkentése, mások növelése, betegségre érzékeny fajok elhagyása, gyümölcsfák tiltása).
- A közterületek gondozása (legalább évente két-háromszori kaszálás, évenként nyésés), a település körül a legveszélyeztetettebb részeken (utak széle, hulladéklerakásnak kitett területek, stb.) függetlenül a terület jellegétől.
- Kertek, más ingatlanok tulajdonosainak kötelezése a gyommentesítésre.
- Az eltávolított biomassza szelektív gyűjtése, komposztálása.
- A fejlesztések során a fában szegény területeket kell előnyben részesíteni.
- A zöldfelület fejlesztésében fokozott hangsúllyal szerepelnek a települési kis terek, amelyek potenciálisan a településképre jellemző, csendes

pihenőparkok kialakítását, fejlesztését teszik lehetővé.

- Magánházak előtti terület gyepesítése és védelme, szabályozni az ok nélküli gyep kiirtást.
- Fagazdálkodás, fakivágásokat szigorúbban ellenőrizni. A fakipusztulásokat meg kell vizsgálni.

Természeti és építészeti értékek védelme

Az országos és helyi védettség alatt álló természeti értékek védelme, a műemlékek, régészeti lelőhelyek, a városszerkezet és a városkép védelme. Ezek állagmegóvásán túl törekedni kell a védett értékek körének bővítésére. Cél: az országos és helyi jelentőségű védendő értékek feltárása; a védett és védendő értékek állagának megóvása, társadalmi elismertségük növelése; a természetvédelem igényeinek szem előtt tartása a már elhatározott vagy tervezett térségfejlesztési programoknál (pl. úthálózati, iparterületi és közműves fejlesztési elhatározások).

Feladatok:

- A helyi és országos védettségű értékek állagának megóvása, fenntartása és a természetvédelmi területek tervezettnél megfelelő bővítése, a védelem kiterjesztése.
- Az értékek állapotának és a változásoknak nyomon követésére együttműködés kialakítása a természetvédelemben érdekelt/érintett szervezetekkel.
- A műemléki jellegű védettséget a környezetvédelmi beavatkozások, városfejlesztési döntések kapcsán is szem előtt kell tartani (közlekedési kapcsolatok, forgalomszervezés, zaj- és rezgés elleni védelem, stb.).

Helyi közlekedésszervezés

Az EU új közlekedésfejlesztési irányelve kimondja, hogy át kell gondolni a közlekedési infrastruktúrák rendszerét, és törekedni kell a meglévő hálózatokon, a meglévő feltételek javításával, környezetkímélő módon megoldani a gazdaság szállítási és személyforgalmi igényét. Az utak vonatkozásában a szélességnél

figyelembe kell venni a távlati közművesítést (vízvezeték, földkábel) a csapadékvíz-elvezetést.

Feladat:

- Meglévő útszakaszok, belterületi utak korszerűsítése, biztonságossá tétele és karbantartása.
- Új útszakaszok tervezése és építése a környezet- és természetvédelmi szempontok figyelembe vételével.
- A kerékpáros és gyalogos közlekedés népszerűsítése és feltételeinek javítása.
- Tehermentesítő út építése.
- A biztonságos gyalogosközlekedés elősegítése (járdák, gyalogátkelőhelyek létesítése).
- A közlekedés környezeti hatásait (zaj, por) mérséklő növényzet telepítése.

Az épített környezet védelme

A település szerkezete, zöldfelület-rendszere, arculata nagyban meghatározza a lakosság hangulatát, egészségét, azaz döntően befolyásolja az életminőséget.

A település épített világa, az épületek, utak, műszaki létesítmények rendszere biztosítja a település működőképességét, az egyes települési funkciók közti szükséges kapcsolatokat.

Cél: A településkép harmóniájának fokozott védelme.

Feladat:

- A veszélyeztetett lakások, lakóépületek állapotát fel kell mérni, és rendbehozatalához megfelelő stratégiát kell kidolgozni.
- Az esztétikai, történeti és hagyományos, városközpontú szempontokat figyelembe vevő felújítási módszerek és programok megvalósítása a településkép kedvező befolyásolására.
- Térségi összefogással a turisztikai erőforrásainkat és vonzerőnket hasznosítani kell.

- A város teherbíró képességét (fizikai, gazdasági, ökológiai, pszichológiai) teljes mértékben ki kell használni, de nem szabad túllépni.
- A közcélú létesítmények és környezetük fenntartását, kulturált kialakítását az üzemeltetőkkel közös programban kell összefoglalni, elkészíteni és megvalósítani.
- Egységes, környezetbe illeszkedő hirdető- és útbaigazító tábla rendszer alkalmazása.
- Korszerű infrastruktúra hálózat kialakítása (pl.: elektromos közművek földkábelben létesíthetők).

A célok eléréséhez szükséges intézkedési program

Szervezéssel, intézkedéssel megoldható feladatok

- A tulajdonosok művelési kötelezettségének fokozott ellenőrzésével és hatósági intézkedéssel a parlagterületek részarányát csökkenteni szükséges.
- A közterületen tárolt építési-bontási anyagokat takarással kell ellátni a porszóródás megakadályozása érdekében.
- Figyelemmel kell kísérni, hogy az állattartó gazdaságok a környezetvédelem szempontjából megfelelően kezelik a termelés során keletkezett mellékanyagok elhelyezését, hasznosítását.
- El kell készíteni a helyi védelemre méltó természeti értékeink állapot-felvételét, ennek alapján ki kell munkálni a területek kezelési és fenntartási szabályait.
- A településre jellemző, még fennmaradt táji értékek védelmét, a településrendezési tervben érvényesíteni kell.

- Tájékoztatni kell a lakosságot, az építési és bontási hulladékok illegális lerakásának megelőzésére a település keletkező hulladékokat építési törmeléket a hulladékudvarban és a regionális lerakó területén adhatják le.
- A környezetvédelmi ismeretek terjesztése érdekében az iskolai képzés segítésére ismeretterjesztő kiadvány térítése az általános iskola számára. Szakmai segítség biztosítása az oktatók részére.
- Jeles környezetvédelmi akciók keretében szervezett iskolai programok támogatása. A környezettudatos szemlélet, életmód fejlesztése.
- A helyi médiában induljon rendszeres környezeti tudatot erősítő, a helyi környezeti értékeket bemutató és megóvásuk módjairól tájékoztató sorozat.
- A környezeti fenntarthatósági tervben meghatározott feladatok végrehajtásához egységes környezetvédelmi rendeletet kell alkotni, zöldfelület gazdálkodási tervet kell készíteni.

Határidő: folyamatos

Felelős: polgármester

Településüzemeltetési többletköltséggel járó feladatok

- A város belterületén lévő számos, rendszeresen kezelt zöldfelület, virágágyás talajának felújítása, szerves anyag pótlása.
- Szilárd burkolatú utak, terek, parkolók rendszeres takarítása, locsolása, az útszegély melletti földanyag eseti eltávolítása – a város teljes területén – a porszennyezés csökkentése érdekében.

- A településen a csapadékvíz elvezetése szikkasztóárkokba történik, mely árkok karbantartásáról és tisztításáról folyamatosan gondoskodni kell.
- A pollenszennyezés mértékének csökkentése érdekében a kezelt zöldfelületeken a kaszálást a növényzet virágzása előtt minden esetben el kell végezni. A közterületek fásítása során légszennyezés szempontjából kerülni kell a kedvezőtlen hatású fafajok telepítését.
- Az illegális szemétkerakó-, és szennyező anyag ürítési helyek felszámolása, a tevékenység tiltásának táblával jelölése.
- A háztartási hulladékban lévő veszélyes hulladékok szelektív gyűjtési rendszerének teljes körű kiterjesztése.
- Játszóter vagy parkoló céljára használt zöldfelületek kitaposott növényzetét pótolni kell és az eredeti funkcióját helyreállítani.

Határidő: folyamatos

Megvalósítás: Az éves költségvetési lehetőségek függvényében.

Felelős: polgármester

Beruházási és fejlesztési forrásokat igénylő feladatok

- Önkormányzati utak minőségének javítása.

Határidő: folyamatos

Megvalósítás: költségvetési lehetőségek mértékében

Felelős: polgármester

Nagyberuházások megvalósítását igénylő feladatok

- A biztonságos gyalogközlekedés elősegítése (járdák, gyalogátkelőhelyek létesítése).
- Szennyvíztisztító telep építése, a városban keletkező szennyvizek helyben tisztítása.
- Települési, vagy intézményi szinten megvalósítható alternatív energiaforrások felhasználási lehetőségeinek számbavételét követően utána kell járni, hogy milyen alternatív energiaforrást előállító üzemek épültek az országban és azok milyen hatásokkal dolgoznak. A megtérülő projekt kidolgozása, majd megvalósítása.

Határidő: folyamatosan vizsgálni kell a megvalósítás pályázati lehetőségeit és az egyéb külső forrásbiztosítás lehetséges módjait

A program pénzügyi igényei és a forrásbiztosítás lehetőségei:

A program megvalósításának pénzügyi igényei messze meghaladják az önkormányzat lehetőségeit. A legjelentősebbnek tekinthető fejlesztési igények több százmilliós beruházási eszközt igényelnek. Mindezek megvalósítása központi források igénybevétele nélkül lehetetlen. A központi források igénybevételenek előfeltétele, hogy a beruházások előkészítése saját erőből történjen, és ezzel megteremtődjön a pályázatok beadásának feltétele. A központi alapoknál erősödő gyakorlat, hogy egyre inkább csak a megvalósulás fázisában támogatnak beruházásokat.

Az Európai Unióban a környezetvédelmi infrastrukturális ellátottság fejlesztése jelentős prioritásokat élvez, így viszonylag magas központi támogatottság mellett valósíthatók meg a település hosszú távú igényeit kielégítő alapvető környezetvédelmi beruházások.

A környezeti fenntarthatósági terv végrehajtása:

A képviselő-testület

a) biztosítja a végrehajtás feltételeit

aa) személyi, szervezeti feltételek

(polgármesteri hivatal, bizottság, helyszíni bírságotlás stb.)

ab) anyagi-dologi feltételek

(Környezetvédelmi alap, pályázatok, céltámogatások stb.)

b) figyelemmel kíséri a környezeti fenntarthatósági tervben meghatározott feladatok megoldását,

c) a programban meghatározott feladatokat a helyi rendezési tervek jóváhagyása során, illetve más helyi testületi határozatok meghozatalánál - szükség esetén önkormányzati rendelet megalkotásával - kell végrehajtani.

Prioritások felállítása

A város környezetvédelmi helyzete a mutatkozó negatívumok ellenére is az országos átlagnak megfelel. A település előtt álló tennivalók közül ki kell emelni az alábbiakat, melyek sarokkövei a város környezetvédelmi programjának:

- Fontos feladat a lakosság, ezen belül kiemelten a tanuló ifjúság környezet- és természetvédelmi ismereteinek fejlesztése.
- A csatornázási projekttel egy nagyobb ütemű út-, járdaépítési, illetve felújítási programot lehet elindítani, mellyel párhuzamosan biztosítani szükséges a csapadékvíz elvezetést is.
- A város belterületén lévő számos, rendszeresen kezelt zöldfelület, virágágyás talajának felújítása, szerves anyag pótlása.
- Természeti értékek számbavétele, megóvása, fenntartása, helyreállítása.
- A pollenszennyezés mértékének csökkentése érdekében a kezelt zöldfelületeken a kaszálást rendszeresen el kell végezni, illetve a környező parlagon hagyott területek gyommentesítését meg kell oldani.

Budakalász, 2011 február

Rogán László
polgármester

Dr. Molnár Éva
jegyző

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.